

BORSODI
KÖNYVTÁROS

II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYELÉSI VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Miskolc
1975/1

**BORSOD-
ABAÚJ-
ZEMPLÉN
MEGYEI**
II. RÁKÓCZI FERENC KÖNYVTÁR
Szerkesztőség: Miskolc, Felszabadítók útja 11.
Telefon: 37-521, 37-522

Borsod-Abaúj-Zemplén megye könyvtárainak folyóirata

1975. 14. évfolyam, 1. szám

Felelős szerkesztő:
SZABÓ GYULA

Kiadja: a Borsod megyei Lapkiadó Vállalat
Felelős kiadó: Veres Mihály

A megyei közgyűjtemények a közművelődési párthatározat megvalósításáért

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1974. március 19—20-i ülésén határozatot hozott a közművelődés helyzetéről és fejlesztésének feladatairól. A határozat korszerűen fogalmazza meg a közművelődés fogalmát és feladatait. Beletartozik ebbe mindaz, ami korábban a népművelés fogalmkörébe tartozott, de ugyanakkor messzebbre tekint, amikor kimondja: „A közművelődés nem pusztán a műveltség terjesztése és birtokba vétele, hanem egyszersmind a világnézet, az életforma alakítása is, az egyéniség kibontakoztatásával, a szocialista demokrácia erősítésének, a termelési kultúra emelésének nélkülözhetetlen tényezője.” A közművelődésnek ez az értelmezése feltételezi a helyi állami társadalmi és tömegszervezetek, közművelődési intézmények fokozottabb részvállalását ebből a munkából.

A KB-határozat egyértelműen megfogalmazza a közgyűjtemények feladatait: „A közművelődési könyvtárak nevelési és tájékoztatási funkciójuk mellett az önművelődésnek fontos, nélkülözhetetlen eszközei, nagy szerepük van az igényes szórakozásban is. Állandó feladatuk az olvasóközönség körének bővítése, új olvasói rétegek megnyerése, az olvasás színvonalának emelése és a permanens művelődéshez, politikai-szakmai tájékozódáshoz szükséges feltételek (választék, differenciált szolgáltatások stb.) biztosítása.

A múzeumoknak és kiállítótermeknek keresniük kell a lehetőséget és módszereket, amelyek a történeti, kulturális és művészeti értékeket minél szélesebb rétegek közkincsévé teszik. Mint elsősorban közművelődési intézményeknek — tudományos munkájuk mellett — céltudatosabb és hatékonyabb nevelő-művelő szerepet kell vállalniuk. Tevékenységük hatékonyságát kiállításaik következetes materialista történet-szemléletével, tudományos megalapozottságával kell biztosítaniuk. Fordítsanak nagyobb figyelmet korunk problémáinak megértésére, tudományos világnézetünk erősítésére.”

A megyei pártbizottság 1974. szeptember 5-i ülésén feladattervet fogadott el a KB határozatának megyei végrehajtására. A feladatok megvalósításához minden intézménynek konkrétan meg kellett szabnia a maga tennivalóit. Az alábbiakban ismertetjük megyénk közgyűjteményeinek — Herman Ottó Múzeum, Megyei Levéltár, II. Rákóczi Ferenc megyei Könyvtár — feladattervét, kiemelve a közművelődési hivatásuknak megfelelő célkitűzéseket.

HERMAN OTTÓ MÚZEUM

A Megyei Múzeumi Szervezet az elmúlt évek erőfeszítései nyomán mind személyi, mind dologi tekintetben talpraállt, s megteremtették a lehetőségeit a közművelődési, a muzeológiai és a tudományos feladatok korszerű ellátásának.

A Megyei Múzeumi Szervezet 1975-ben, valamint az elkövetkező években fő feladatául tűzi maga elé múzeumaik és kiállítóhelyeik közművelődési feladatainak maximális biztosítását. Elsősorban kiállításaiikkal kívánják még fokozottabban szolgálni a materialista világnézet kialakítását és fejlesztését, valamint az esztétikai nevelést.

Minden lehetőséggel arra törekszenek, hogy elősegítsék a nagyüzemi munkásság közművelődését, egyrészt úgy, hogy szervezik múzeumlátogatásaikat, szakszerű vezetést biztosítanak, másrészt pedig úgy, hogy kiállításaitak beviszik az üzemek területére. Közreműködnek például a Lenin Kohászati Művekben létrehozott „Kohász Galéria” programjának alakításában és működtetésében. Tovább kívánják építeni kapcsolataikat az üzemek szocialista brigádjaival, felhasználva segítségüket az üzemtörténeti és munkásmozgalmi gyűjteményeik gyarapítására. Célul tűzik az önálló Ipartörténeti és munkásmozgalmi gyűjteménycsoport — majd fokozatosan — múzeum kialakítását. Ugyanakkor az ezzel együttjáró kutató- és publikáló munkával hozzájárulnak a munkásmozgalom haladó hagyományainak széles körű megismertetéséhez.

Sürgős feladatuk a múzeum természettudományi gyűjteményének a megteremtése — miután ilyen gyűjtemény a megyében nincs —, hogy ezzel is elősegítsék a korszerű világszemlélet alakítását, és a természettudományi ismeretek terjesztését.

Fokozott gondot fordítanak a nemzetiségek kulturális emlékeinek gyűjtésére, kutatására és kiállításon történő bemutatására. Komlóskán, Répáshután szlovák múzeumház létesítését tervezik. Az 1974-ben megnyitott Szlovákia népművészete c. kiállítással megindították a szomszédos országok népeinek kultúráját nagyközönség elé táró sorozatukat. Ugyancsak fontos, kiemelt feladatként tekintik az ifjúság közművelésének jobb szolgálatát, egyrészt múzeumlátogatásaik szervezésével és szakvezetésével, másrészt az iskolai történelem-, irodalom- és rajzórák múzeumba történő bevitelével.

Az elkövetkezendő években a múzeumok, emlékházak és kiállítóhelyek mindegyikén korszerű kiállításokat terveznek. A nagyobb kiállításokhoz magnós tárlatvezetést biztosítanak, s e kiállításokhoz korszerű és izléses, olcsón árusítható vezetőket adnak ki.

Legközelebbi feladatuk hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára, április 4-re a Borsodi vegyipar története c. kiállítás elkészítése.

MEGYEI LEVÉLTÁR

A múzeumhoz hasonlóan a Megyei Levéltár is megtalálta és gondosan megtervezte közművelődési feladatait. A tervekben olyan törekvéseknek, tendenciáknak is örülhetünk, amelyek a speciális szakmai problémák mellett — éppen a KB-határozat szellemének megfelelően — a közművelődési intézmények hatékony együttműködésére, az intézmények funkcionális elszigeteltségének felszámolására irányulnak. Így kerül sor a Herman Ottó Múzeum és a Megyei Levéltár közös szervezésében és rendezésében — már 1975-ben — két kiállításra, a Felszabadulásunk című vándorkiállításra, valamint a Miskolci nyomdák aprónyomatványai című időszaki kiállításra. A megindult együttműködés folytatásaként pedig időszaki témákból évente egy közös időszaki kiállítás összeállítására, valamint a levéltár önálló szervezésében évente egy vándorkiállítás összeállítására.

Alapvető feladatuknak tekintik az irattermelő szervek képviselőivel való érintkezések során annak a szemléletnek a kialakítását, amely a modern írásbeliség kultúrájára, történeti forrás értékű iratainak értékelésére, megbecsülésére irányul. Ezért közelebbi terveikben szerepel egy nagyközönségi tanácsi irattermelő szervvel való szocialista szerződés megkötése. Ennek alapján az irattermelő szerv mintairattárat hoz létre, és vállalja a hasonló irattermelő szervek tapasztalatcsere-látogatásainak foga-

dását, a levéltár pedig az irattermelő szerv és a község dolgozóinak tapasztalatcsere-látogatását fogadja.

A későbbiek során hasonló szocialista szerződés megkötésére kerül sor egy ipari jellegű középállalattal, valamint egy mezőgazdasági jellegű irattermelő szervvel.

A levéltár folyamatosan biztosítja a helytörténeti kutatómunka lehetőségeit, kezdő kutatók esetében szükség szerinti tanácsadással működik közre a megfelelő szakmai szintre emelésben.

A helytörténet iránt érdeklődők és a kutatók munkájának elősegítése érdekében tovább folytatják forráskiadványaik megjelentetését. Többek között a két kötetre tervezett Források a borsod—miskolci munkásmozgalom történetéhez, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Mária Terézia kori urbáriumok tabelláinak összesítő adatai című kiadványokat, valamint a Történelmi olvasókönyv új illusztrált kiadását tervezik.

MEGYEI KÖNYVTÁR

1. A könyvtári ellátottság, a könyvtárhasználat helyzete és színvonala.

Megyénkben jelenleg 437 tanácsi könyvtári egységet tartunk nyilván. Ebből:

1 megyei könyvtár,

7 járási könyvtár,

2 városi könyvtár,

13 kiemelt községi könyvtár,

12 körzeti könyvtár,

402 könyvtári egység pedig tiszteletdíjas könyvtárossal működő intézmény.

A könyvtári ellátás szempontjából jelentős szerepet tölt be a 262 szakszervezeti könyvtár. Velük együtt összesen 699 közművelődési könyvtári egység szolgálja a megye lakosságát.

Meg kell mondanunk, hogy a hálózat fejlesztése és az ellátás színvonala — az imponáló számok ellenére — nem mondható kielégítőnek. Megyénkben még mindig nincs főhivatású könyvtáros kilenc, 3—4 ezer lélekszám közötti és négy, 4—5 ezer lélekszámú településen. Pedig főfoglalkozású könyvtárosok beállítása a fenti településeken már a harmadik ötéves terv egyik alapvető célkitűzése volt. Megállapítható, hogy a tanácsi könyvtárak korszerűsítése a negyedik ötéves terv során nem mozdult el a holtpontról. Valamennyi járási és városi könyvtárunk, valamint legtöbb kiemelt községi és körzeti könyvtárunk bővítésre szorul.

Évek óta nem fordul figyelmünk — tárgyi és személyi feltételek hiánya miatt — a körzeti könyvtárak továbbszervezésére. Köztudott pedig, hogy a kisközségek, az úgynevezett „D” típusú fiókkönyvtárak jobb könyvvel való ellátásának ez lenne a legjárhatóbb útja. Erre már kitűnő példát szolgáltatott megyénkben Baktakék, ahol a negyedik ötéves terv során felépítették a követésre is méltó körzeti intézménytípust.

Az általános helyzeten nem sokat javít, de biztató néhány város és nagyközség vezetőinek az a felismerése, hogy új könyvtár építésére érett meg a helyzet. (Ilyen például Sátoraljaújhely, Sárospatak, Emőd, Felsőzsolca stb.)

Szóvá kell tennünk a személyi és anyagi gondokat is. A folyamatos és színvonalas könyvtári munkát rendkívül nehezíti mind a főfoglalkozású, mind a tisztelet-

díjas könyvtárosok körében tapasztalható nagy mértékű fluktuáció. Ennek alapvető oka a könyvtárosok alacsony bérezése, valamint társadalmi megbecsülésük hiánya.

A munka színvonalának további javulását akadályozza az a tény, hogy a 160 főhivatású könyvtáros közül mintegy 70 nem rendelkezik az előírt szakképzettséggel. A könyvtárak korszerűsítése nem tart lépést az olvasók igényével, a költségvetési keretek évek óta változatlanok, a tárgyi, technikai, gépi felszerelések és eszközök elavultak, hiányosak.

2. Az 1975. évi főbb feladataink

A párthatározatok alapján fő feladatunknak az olvasóközönség további növelését tekintjük, elsősorban a fizikai dolgozók és az ifjúság köréből. 1976-ig a beíratkozott olvasók számát a tanácsi könyvtárhálózatban 130 000 főre növeljük.

Könyvtáraink propagandamunkáját a munkások lakta területekre irányítjuk. A fizikai munkások önművelésének, szervezett továbbtanulásuknak, szakmai és politikai tájékozódásuknak elősegítése érdekében munkás író—olvasó, szakíró—olvasó találkozókat szervezünk, részben könyvtárakban, részben vidéki üzemekben. Az üzemi lapokban a könyvtárat népszerűsítő rölapokat juttatunk el az előfizetőkhez. Újra kiadjuk a Munkások az irodalomban c. ajánló bibliográfiánkat, melyet eljuttatunk a szocialista brigádokhoz. A KISZÖV-vel kötött szocialista együttműködés értelmében irodalompropagandát végzünk a szövetkezetek fizikai dolgozóinak a körében. Tudatos és rendszeres kapcsolatot építünk ki a közoktatási intézményekkel, elsősorban a szakmunkásképző intézetekkel.

Módszertani feladataink között kiemelten kezeljük az olvasó munkásért pályázatra benevezett könyvtárak segítségét vállalásaik teljesítésében. El kell érniük, hogy a KISZ-szervezetekkel együttműködve, könyvtári eszközökkel is segítsük az ifjúsági klubok tartalmi munkájának a javulását.

A könyvtárak olvasószolgálati tevékenységében a nevelő és tájékoztatói funkciókat kívánjuk erősíteni. Szeretnénk elérni, hogy az ismeretterjesztő és szakirodalom (elsősorban a politikai és szakmai irodalom) kölcsönzésének aránya 20—25 százalékra növekedjék, a szépirodalomból pedig a szocialista tartalmú kortárs irodalom kölcsönzésének aránya növekedjen erőteljesebben.

1975-ben tovább bővítjük a megyei könyvtár szolgáltatásait, emeljük munkánk módszertani színvonalát. Könyvtárunk segítségét vállalása az országos kötelezpéldány-szolgáltatásba szinte felmérhetetlen segítség a hálózatba tartozó valamennyi könyvtárnak. Mindez azt jelenti, hogy a jövőben a Magyarországon megjelent teljes irodalmat a miskolci megyei könyvtárból és a Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárából lehet elérni könyvtárközi kölcsönzés útján.

Tovább növeljük szellemi-módszertani munkánk színvonalát. Rangos rendezvényekkel, szakmai kiadványokkal és szakirodalmi tevékenységünk fokozásával járulunk hozzá a könyvtárosok képzéséhez, továbbképzéséhez.

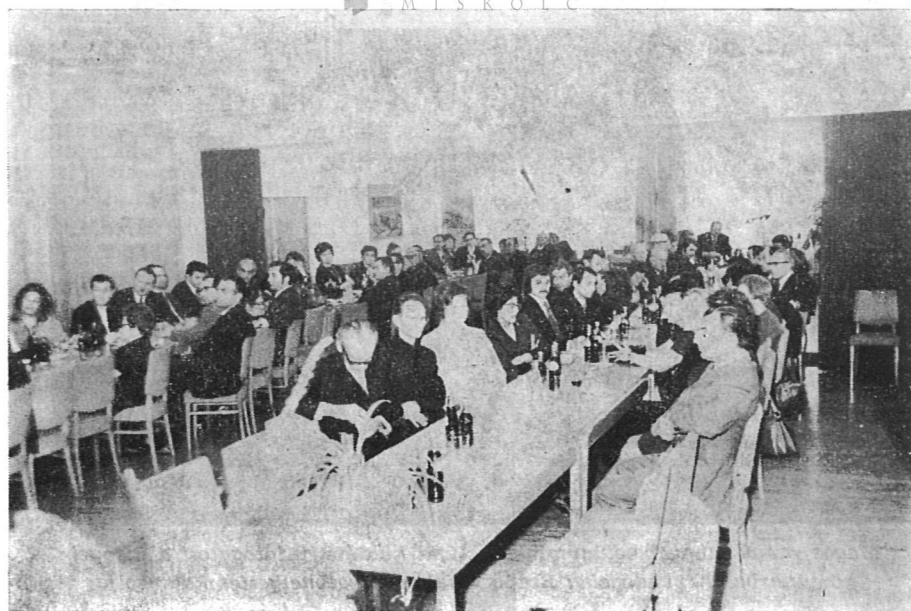
Mindehhez természetesen a fenntartó szervnek kiemelten kell kezelni a megyei könyvtár személyi, tárgyi-technikai feltételeinek javítását, hogy a regionális és tudományos könyvtári funkció ellátására mielőbb alkalmassá váljon.

Legfőbb feladatunk természetesen a hálózatfejlesztési tervünk fokozatos végrehajtásának szorgalmazása. E tekintetben a fenntartókon, a helyi tanácsokon van a sor. Mindenekelőtt maradéktalanul végre kell hajtani a negyedik ötéves tervben megfogalmazott és még nem teljesített feladatokat. Korszerűsíteni kell a középszintű

1974. november 12-én megünnepeltük a megyei könyvtárban a művelődési házak és a könyvtárak fennállásának 25 éves jubileumát (Fotó: Bodnár Barna)

HATÁROZATI TERVEZÉS
MÉGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

ellátó egységeket (Edelény, Mezökövesd, Kazincbarcika, Sajószentpéter, Sárospatak, Sátoraljaújhely).

Tovább kell fejleszteni megyénkben a körzeti könyvtárak hálózatát (Bódvaszilas, Halmaj, Sajókaza, Sajószöged); javítani kell a nagyközségek könyvtári ellátását (Arló, Alsózsolca, Cigánd, Felsőzsolca, Pálháza, Szirmabesenyő, Taktaharkány, Tiszakarád stb.); és nem utolsósorban — megyei tanácsi támogatással — javítani kell a kisközségek, a „D” típusú könyvtárak jobb könyvellátását.

A tárgyi és anyagi feltételek javítása mellett természetesen létszámfejlesztésre is szükség van a 4000 lakoson felüli településeken.

Úgy érezzük, hogy terveink létjogosultságát nem lehet elvitatni. A szakmai irányelvek hivatalos könyvtárpolitikai programot jelent — végrehajtása a jelen sürgető feladata.

SZABÓ GYULA—URSZIN SÁNDOR

Magas rangú lengyel belügyminisztériumi küldöttség látogatott a megyei könyvtárba. A vendégeket Szabó Gyula igazgatóhelyettes kalauzolja

A tanácsi közművelődési könyvtárak 1974. évi eredményei számokban

Az 1974-es évről elkészítettük könyvtárstatisztikai számvetésünket. Hagyományos ez a számvetés, mert csak a statisztika tükrében tudjuk teljességgel lemérni könyvtári munkánkat.

Tanácsi könyvtáraink száma 1974-ben 439, ebből az önálló könyvtárak száma 208, a fiókkönyvtárak száma pedig 231. 1974-ben új körzeti könyvtár, valamint főhivatású könyvtárossal működő kiemelt községi könyvtár egy sem létesült. Változatlanul 12 körzeti és 13 kiemelt községi könyvtárunk van. A községekben csak 25 főhivatású könyvtáros működik. Sajnálatos tény, hogy még mindig sok olyan, 3—4 ezer lakoson felüli település van, ahol nincs főhivatású könyvtáros. Ilyenek pl. Taktaharkány, Arló, Tállya, Mád, Megyaszó, Tiszakarád, Hodoscsépány, Szentistván, és a két, ötezren felüli nagyközség: Alsózsolca és Felsőzsolca. 1974-ben a könyvtári távlati fejlesztési terv gyakorlati megvalósításáról alig beszélhetünk. Reméljük, a közművelődési határozat kimozdítja a holtpontról ezt is.

A tanácsi könyvtárak állománya 1974. december 31-én 1 716 872 kötet. Az év folyamán könyvtáraink 129 116 új könyvet szereztek be, s 31 728 kötetet töröltek az állományból. Így a tiszta gyarapodás 1973-hoz viszonyítva 95 295 kötet volt.

Az ezer lakosra jutó könyvállomány is több 1974-ben, mint 1973-ban. A megyei átlagot tekintve ezer lakosra 2378 kötet jut. Ez a fejlődés azonban csak a megyei összesítésben érezhető. Öt járás jóval a megyei átlag alatt van. Különösen szembe-tűnő a szerencsi járás, ahol ezer lakosra 1851 kötet és a miskolci járás, ahol 1777 kötet jut.

Az egy olvasóra jutó kötettségben is fejlődés van a tavalyi 12,6 kötettel szemben. 1974-ben egy olvasóra 13,3 kötet jut.

Az állomány alakulásáról elmondhatjuk, hogy a kitűzött célt, az ezer lakosra jutó 2500 kötet könyvet még nem értük el. Nem látszik biztosítottnak, hogy a negyedik ötéves terv utolsó évében a fenti cél megvalósítható.

A könyvbeszerzési összeg alakulása:

1973-ban összesen 3 606 358 forintot költöttünk könyvre:

költségvetésből 3 026 454 forintot,

egyéb forrásból 579 804 forintot.

1974-ben összesen 4 550 332 forintot fordítottunk könyvre:

költségvetésből 3 639 186 forintot,

egyéb forrásból 911 046 forintot.

Az évi költségvetésben biztosított összeg 1974-ben több mint 600 000 forinttal növekedett az előző évhez képest. Az egy lakosra jutó forintösszeg megyei átlaga 6,3 Ft (1973-ban 5 forint volt).

A járasok, városok sorrendje a következő:

1. Sátoraljaújhely város	13,9 Ft jut egy lakosra
2. Miskolc megyei város	11,5 Ft jut egy lakosra
3. Kazincbarcika város	9,3 Ft jut egy lakosra
4. Sárospatak város	7,2 Ft jut egy lakosra
5. Mezőkövesd város	5,7 Ft jut egy lakosra

6. Mezőcsáti járás	5,3 Ft jut egy lakosra
7—8. Edelényi járás	4,7 Ft jut egy lakosra
7—8. Sátoraljaújhelyi járás	4,7 Ft jut egy lakosra
9. Ózdi járás	4,5 Ft jut egy lakosra
10. Encsi járás	3,8 Ft jut egy lakosra
11. Szerencsi járás	3,3 Ft jut egy lakosra
12. Mezőkövesdi járás	3,2 Ft jut egy lakosra
13. Miskolci járás	3,0 Ft jut egy lakosra

A fenti aránytalanságokra fel kell hívnunk a figyelmet, és ismételten hangsúlyoznunk kell a költségvetésben tervszerűen biztosítandó — legalább a megyei átlagnak megfelelő — könyvbeszerzési összeget.

Az olvasók számának alakulása:

1974-ben alig 983-mal emelkedett a beíratkozott olvasók száma. Komoly emelkedésről csak a megyei könyvtárban és a miskolci városi hálózat könyvtáraiban beszélhetünk. A könyvtárak nagy többségében stagnálás van. Négy járásban pedig — az encsiben, a mezőcsátiban, a mezőkövesdiben és a sátoraljaújhelyiben — csökkent az olvasók száma. Legnagyobb mértékű a csökkenés az encsi járásban, ahol a csökkenés 638 fő.

A lakosság százalékában a beíratkozott olvasók számának sorrendje a következő:

1. Kazincbarcika 26,5 százalék,
2. az encsi járás 21,9 százalék,
3. az edelényi járás 20,9 százalék,
4. Sátoraljaújhely város 20,1 százalék,
5. miskolci járás 19,8 százalék,
6. mezőcsáti járás 19,4 százalék,
7. Sárospatak város 17 százalék,
8. mezőkövesdi járás 16,6 százalék,
- 9—10. Mezőkövesd város és az ózdi járás 15,6 százalék,
11. sátoraljaújhelyi járás 14,8 százalék,
12. szerencsi járás 12,9 százalék.

A megyei átlag 17,9 százalék, 1973-ban 17,7 százalék volt.

Az olvasók számának stagnálása, sőt visszaesése — tapasztalataink alapján — a községi könyvtárosok nagyfokú fluktuációjában, a tárgyi feltételek hiányában — különösen a szűkös helyiségek, az elavult bútorzat — keresendő. A kevés könyvbeszerzési keret sem segíti elő az intenzívebb könyvtárhasználatot.

Látogatók, kölcsönzött kötetek száma:

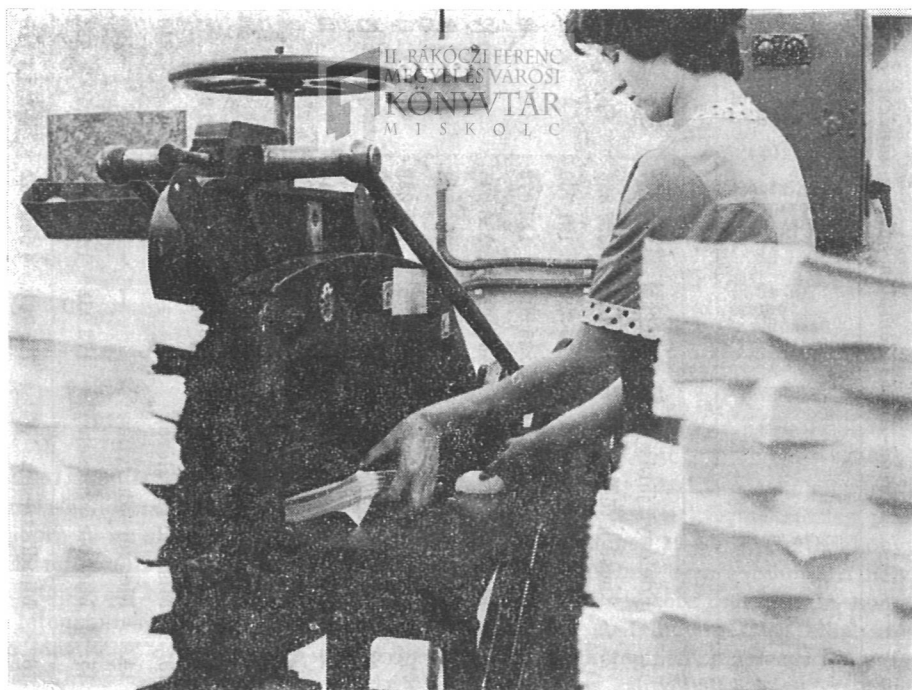
Mindössze 900-zal emelkedett a látogatók száma a megyében. Hat járásban (edelényi, encsi, mezőcsáti, miskolci, sátoraljaújhelyi, szerencsi) és három városban (Mezőkövesd, Sárospatak, Sátoraljaújhely) csökkent a látogatók száma.

Legnagyobb mértékű az emelkedés a megyei könyvtárban (több mint 50 ezer látogató). Ez a nagyfokú emelkedés is ismételten bizonyítja, hogy a megváltozott körülmények mennyire elősegítik a könyvtárhasználatot.

A kölcsönzött kötetek száma 20 ezer kötetel növekedett 1974-ben. Öt járásban és egy városban csökkent a kölcsönzött kötetek száma, szinte ugyanaz a jelenség tapasztalható, mint a látogatók számának alakulásában.

Az 1974. évi statisztikai mutatók tükrözik a könyvtári munka eredményeit, de hiányosságait is. Ahhoz azonban, hogy eredményeinket fokozni tudjuk, meg kell valósítanunk a távlati hálózatfejlesztési terv megfelelő ütemű végrehajtását és a tárgyi feltételek javításával együtt a szakmai munka színvonalát is a követelményeknek megfelelően kell emelnünk.

PÓCSI GUSZTÁV

A megyei könyvtár könyvkötészetében (Fotó: Kurucz Péter)

Borsod-Abaúj-Zemplén megye tanácsi könyvtárainak 1974. évi statisztikai adatai

Sorszám	Járás, város	A lakosság száma	Könyv-beszerzési összeg	Egy lakosra jutó Ft	Könyv-állomány	Ezer lakosra jutó kötet	Olvások száma	Hány %-os olvasó	Egy olvasóra jutó kötet	Kölcsönzött kötetek száma	Egy olvasóra jutó kölcsönzött kötet	Látogatók száma
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Edelényi járás	60 286	282 437	4,7	157 370	2610	12 616	20,9	12,5	327 741	26,0	168 269
2.	Encsi járás	68 186	257 898	3,8	191 052	2333	14 984	21,9	12,8	397 331	26,5	186 493
3.	Mezőcsáti járás	36 328	191 700	5,3	93 495	2573	7 050	19,4	13,3	193 105	27,4	71 410
4.	Mezőkövesdi járás	35 808	114 078	3,2	88 130	2461	5 952	16,6	14,8	204 581	34,4	86 073
5.	Miskolci járás	79 994	238 635	3,0	142 191	1777	15 877	19,8	9,0	411 123	25,9	184 890
6.	Ózdi járás	61 072	275 580	4,5	126 207	2066	9 500	15,6	13,3	272 161	28,6	110 065
7.	Sátoraljaújhelyi járás	59 775	278 330	4,7	141 155	2361	8 829	14,8	16,0	257 306	29,1	126 975
8.	Szerencsi járás	72 345	239 471	3,3	133 977	1851	9 395	12,9	14,3	251 348	26,8	99 389
9.	Kazincbarcika város	25 884	240 518	9,3	90 099	3480	6 872	26,5	13,1	291 238	42,4	87 619
10.	Mezőkövesd város	18 045	103 365	5,7	44 610	2468	2 811	15,6	15,9	88 092	31,3	32 279
11.	Sárospatak város	14 173	102 712	7,2	24 790	1749	2 413	17,0	10,3	52 840	21,9	24 299
12.	Sátoraljaújhely város	16 853	233 957	13,9	52 545	3117	3 436	20,4	15,3	124 656	36,3	36 489
13.	Miskolc v. hálózat	—	1 046 254	—	240 812	—	15 988	—	15,5	566 185	35,4	192 908
14.	Megyei könyvtár	—	945 297	—	190 439	—	13 679	—	13,9	779 680	56,9	185 808
15.	Miskolc összesen	172 952	1 991 551	11,5	431 251	2493	29 687	17,2	14,5	1 345 865	45,3	378 716
16.	Mindösszesen	721 701	4 550 332	6,3	1 716 872	2378	129 402	17,9	13,3	4 217 389	32,6	1 592 966

A Miskolci Városi Könyvtár Dayka Gábor Fiókkönyvtárának 10 éve a statisztika tükrében

A Dayka Gábor Fiókkönyvtár a Miskolci Városi Könyvtár szervezetén belül működik, 1964. január 1-én kezdte meg munkáját. Feladata Miskolc egyik legnagyobb lakótelepének, a Kilián lakótelep lakosságának könyvtári ellátása. A könyvtár megnyitásának idején a Kilián lakótelepen 3000 lakásban 12 000 fő lakott. 1964-ben a könyvtár a 34. sz. Általános Iskola földszinti tantermében volt elhelyezve, 40 négyzetméter alapterületen. Ez a helyiség a könyvtár indulása idején az igényeknek megfelelt. A lakótelep lakossága nagy részben a Lenin Kohászati Művek, a DIGÉP és a Borsodi Szénbányák üzemeiben dolgozik. A lakótelepen jelentős létszámú a tizennégy éven aluli gyermek. 1964-ben, az induláskor 1059 beiratkozott olvasó közül 684 fő volt a tizennégy éven aluli. Ezeknek az igényeknek a figyelembevételével kellett a könyvtár állományát kialakítani, és ebből következik, hogy fő gyűjtőköre a műszaki és az ifjúsági irodalom.

Az induláskor a könyvtár 6068 kötet könyvvel rendelkezett. Az induló állomány megoszlása: 2041 kötet szak- és ismeretterjesztő, 1802 kötet szépirodalom és 2225 kötet ifjúsági mű. Egy olvasóra átlagosan 5 kötet könyv jutott, jelenleg 24 kötet.

1964—73-ig a beiratkozott olvasók száma a következőképpen alakult:

Év	Olvasók száma	14 év alatti	14 év feletti	Látogatók száma	Kölcsönzött kötetek száma
1964	1059	684	375	12 055	35 559
1965	1141	691	450	14 352	40 094
1966	1216	774	442	15 178	41 532
1967	1322	829	493	15 624	37 970
1968	1370	769	601	18 634	48 790
1969	1343	709	634	18 662	51 307
1970	1071	383	688	14 910	33 783
1971	644	64	580	8 275	24 765
1972	891	219	672	12 223	39 760
1973	923	290	633	12 328	42 934

1967. június 15-én a fiókkönyvtár kettévált. A felnőtt részleg a lakótelep egyik 3 szoba-hallos lakásában (Benedek u. 13.) nyert elhelyezést, a gyermekrészleg pedig továbbra is az általános iskolában maradt. 1969. szeptember 15-től a gyermekkönyvtár is minimális kölcsönzési idővel működött, majd 1970-ben bezárt, miután a helyiséget tanterem céljára át kellett adni. Olvasóink száma 644 főre csökkent. A könyvtár látogatottsága és forgalma is igen alacsony lett. A felnőtt részleg elhelyezése nem ideális. A déli lakótelep utolsó bérházában található, nem alkalmas könyvtári célra. Kevés a helybenolvasási lehetőség, pedig igen színvonalas kézikönyvtárral rendelkezik. Rendezvényekre, kiállításokra lehetőség nincs. Jelenlegi olvasótábor a zömmel a környék bérházaiból s csak igen kis százalékban az északi lakótelep lakói-

ből tevődik össze. Ezzel magyarázható, hogy a nagy lakótelep kb. 25 000 kötetes könyvtárában alig 600—700 a beiratkozott olvasók száma. Ilyen állománnyal sokkal nagyobb forgalom lebonyolítására lenne képes a könyvtár ideális helyen, ideális körülmények között.

Vizsgáljuk meg 1971-től életkor és foglalkozás szerinti megoszlásban olvasóinkat:

Életkor szerinti megoszlás

Életkor	1971	1972	1973
14 év alatt	64	219	290
15—19 év	235	292	274
20—24 év	54	66	68
25—29 év	27	39	34
30—39 év	115	114	99
40—49 év	71	62	66
50—59 év	34	40	35
60 év felett	44	59	57
Összesen	644	891	923

**II. RÁKÓCZI FERENC
MÉGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR**
Foglalkozás szerinti megoszlás

	1971	1972	1973
Szak- és betanított munkás	86	92	107
Segédmunkások, napszámosok	8	11	6
Egyéni termelők, önálló kereskedők	2	2	2
Vezetők és szakalkalmazottak	150	147	136
Adminisztratív irodai dolgozók	32	35	34
Általános iskolai tanulók	71	224	308
Középiskolai tanulók	131	159	121
Felsőoktatási intézmények hallgatói	10	14	9
Szakmunkás tanulók	71	94	99
Nyugdíjasok, háztartásbeliek	80	106	94
Egyéb foglalkozásúak	3	9	7
Összesen	644	891	923

Szeretném az első két foglalkozási kategóriát egy kicsit részletesebben elemezni:

Életkor szerinti megoszlás csak a munkás olvasóknál

	1971	1972	1973
15—19 év	15	20	18
20—24 év	11	23	26
25—29 év	12	13	13
30—39 év	37	27	32
40—49 év	14	16	18
50—59 év	3	3	4
60 év felett	2	1	2
Összesen	94	103	113

A könyvtár olvasóinak 12,5 százaléka munkás olvasó. Rendszeresen olvasnak, de érdeklődésük egy bizonyos körben marad. Túlnyomó többségük a lektűr irodalomhoz vonzódik, útleírásokat, krimiket olvas, és ehhez az igényéhez ragaszkodik is.

Ezek az olvasók csak könnyű szórakozást, kikapcsolódást várnak az olvasástól, értékesebb irodalmat csak hosszabb rábeszélésre vesznek kézbe. Ennek okát abban látjuk, hogy túlságosan leköti őket a munkahely, a család. Igaz azonban az is, hogy akikkel sikerült néhány értékesebb könyvet (Hemingway) elolvastatni, szívesen választottak később is hasonló műveket a könyvtáros ajánlására.

Szép számmal vannak azonban olyan munkás olvasók, akik az ismeretszerzés céljából olvasnak és szívesen vesznek kézbe ismeretterjesztő műveket. Elsősorban a szakmájukkal kapcsolatos irodalmat keresik.

Az utóbbi években a lakótelepen igen gyorsan megnőtt a kiskerttulajdonosok száma, így a könyvtárnak az ez irányú igényekhez is alkalmazkodnia kellett.

Érdemes a könyvtár állományát indulás óta mélyebben tanulmányozni. A legnagyobb százalékban a szépirodalmat és a társadalomtudományt fejlesztettük az érdeklődésnek megfelelően. A lakótelep lakossága a környező nagyüzemekben dolgozik, ezt a tényt figyelembe vesszük a vásárlásnál. Minden megjelenő műszaki könyvet megvásárolunk, kivételt képeznek az egyetemi szintű szakkönyvek.

Az állomány alakulása évenként, érték és kötetszám szerint

Év	Kötetgyarapodás	Évenkénti beszerzési keret
1964	6068	136 216,90
1965	4295	109 680,60
1966	1364	31 374,20
1967	1084	41 954,10
1968	923	30 817,70
1969	2501	44 997,80
1970	1398	62 109,40
1971	1663	40 854,75
1972	1153	54 669,40
1973	2483	70 444,40

Csoportos leltárkönyv szerinti megoszlás 1964—1973 időszakban

	1964	1973
Marx, Engels, Lenin művei	38	173
Társadalomtudományi művek	309	2283
Természettudományi művek	208	777
Orvostudomány	124	308
Technika	383	1234
Mezőgazdasági művek	13	161
Művészetek	339	1471
Irodalomtudomány	214	1046
Földrajz	292	1126
Általános művek	121	472
Szépirodalom	1802	9513
Ifjúsági művek	2225	4122
Összesen	6068	22 686

Vizsgáljuk meg a szakirodalom csoportosítását, kiemelve a kézikönyvtári anyagot.

Szak- és ismeretterjesztő művek 1973. december 31-én

		Kézikönyvtár
Marx, Engels művei	173	
Társadalomtudomány	2283	168
Természettudomány	777	47
Orvostudomány	308	15
Technika	1234	46
Mezőgazdasági művek	161	9
Művészet	1471	110
Irodalomtudomány	1046	89
Földrajz	1126	55
Általános művek	472	74
Összesen	9051	613

A kézikönyvtár irodalma 1964-től 1973. december 31-ig

	1964 kötet	1973 kötet	Emelkedés kötet
Társadalomtudomány	19	168	149
Természettudomány	12	47	35
Orvostudomány	3	15	12
Műszaki irodalom	13	46	33
Mezőgazdasági művek	2	9	7
Művészet	18	110	92
Irodalomtudomány	40	89	49
Földrajz	3	15	12
Általános művek	30	74	44
Szépirodalom	11	31	20
Összesen	151	604	453

Könyvtárunkban szabadpolcos rendszer van. Három szobában osztottuk el az állományt: a szépirodalom szoros írói ABC-ben, a szakirodalom szakszám és téma szerint megjelölve, kézikönyvtári anyag, versek és a kötelező olvasmányok középiskolások részére. Sajnos, maga a könyvtár helyisége áttekinthetetlen, állományát nehéz rendben tartani. Elkerülhetetlen, hogy néhány olvasó, kihasználva a helyzetet, a könyvekben kárt ne tegyen.

A könyvtárban szerzői betűrendes, címszavas, szak-, sorozati katalógus áll az olvasók rendelkezésére. Ezenkívül folyóiratcikk-katalógus szerkesztését kezdtük meg 1972-ben, a korábbi évekre is visszamenőleg. A megnyitáskor gyakori volt a könyvtárközi kölcsönzés igénybevétele. Az állomány kicsi volt, az igényeket más könyvtár segítségével oldottuk meg. Jelenlegi állományunk megfelelő, egy évben egy-két alkalomnál többször nem kerül sor a könyvtárközi kölcsönzésre. Sok esetben a Városi Könyvtár hálózatán belül is meg tudjuk oldani a problémákat.

Rendszeresen figyelemmel kísérjük kölcsönzéskor az olvasók igényét, ízlésének alakulását. Ez dominál az új könyvek beszerzésénél. Gyakran előfordul, hogy az igény nem egyeztethető össze a megjelent irodalommal. Ha a könyvtár olvasóinak igényét vizsgáljuk, megállapítható, hogy többségben általános az igény. Kis százalék az, akinek érdeklődési körét szűkre lehetne vonni. Gondolok itt egy középkorú olvasóra (s többségben ilyenekből tevődik össze az olvasótábor), aki szívesen olvas útleírást, történelmi regényt, egy komoly s egy könnyebb szépirodalmi művet. Van olyan törzsolvasónk, aki a második világháborúval kapcsolatos valamennyi szépirodalmi és szakkönyvet elolvasta könyvtárunkból 10 év alatt.

A lakótelep összes lakosságához viszonyítva kevés az olvasói létszám. Az igazán törzsolvasó, aki legalább 3—4 éve rendszeresen újból beiratkozik, 400—500 fő. Ezek az olvasók megszerették a fiókkönyvtárat, ismerőssé vált az állomány, megtalálják a keresett műveket. Mi, könyvtárosok is mindent megteszünk az olvasók megtartásáért. Kevés példányszámban tudjuk az új könyveket megvásárolni, raktározási gondjaink miatt, s így előjegyzéssel biztosítjuk a lehetőséget arra, hogy rövid időn

belül az érdeklődőkhöz eljuttassuk az új könyveket. Ennek a módszernek nagy sikere van, kényelmes az olvasónak, s egy olyan érzést alakít ki bennük, hogy személyes ügyünknek tekintjük olvasási igényének kielégítését.

Előjegyzéseket mindenféle könyvre felvesszünk, kivételt képeznek az „Albatrosz” könyvek és a fantasztikus irodalom. Előfordul olyan is, hogy a keresett mű még nem érkezett meg a könyvtárba, de az „Új könyvek” megrendelő jegyzékén már megrendeltük. Ha visszalapozunk ezekbe az előjegyzésekbe, észrevehető, hogy mindig az az irodalmi mű dominál, amelyik a legkeresettebb a könyvpiacra, amelyiket a televízió folytatásokban közöl, vagy a rádió műsorában szerepel. Említeni szeretnénk itt néhány példát. Évekig a kevésbé keresett könyvek közé tartozott Galsworthy: A Forsyte Saga 1—4. kötete, amikor a televízió megkezdte a film vetítését, egy éven keresztül a legtöbb előjegyzést erre a műre tettük fel. Vagy például ilyen volt még Móricz: Rózsa Sándor, Brontë: Jane Eyre stb. Két év óta állandóan szerepel Charrière: Pillangó c. műve az előjegyzett könyvek között. Összegezve a szempontokat, az előjegyzések irányadói: televízió, rádió, kiugró színházi siker, ismeretterjesztő művek; a felvételi vizsgák előtt, érettségire való felkészüléshez, nyári időszakban a szabadságolási időben pedig az útikönyvek. Igyekszünk a tájékozódáshoz is segítséget nyújtani, ezért kezdtük meg a bekötött folyóiratokból a cikk-katalógus készítését.

Könyvtárunkba csak magyar nyelvű folyóiratok és napilapok járnak. Sok a szórakoztató jellegű képes újság. A folyóiratok iránti érdeklődés nem nagy. Irodalmi folyóirataink régebbi számaint rendszeresen kölcsönözzük, mert helyben olvasási lehetőséget nem tudunk biztosítani.

A folyóiratokat évenként köttetjük. A napilapokat egy évig őrizzük, utána helyhiány miatt selejtezzük.

Az eltelt tíz év alatt igyekeztünk a lakosság és az olvasók igényeit kielégíteni, sajnos, azonban, a könyvtári munka színvonalán csak az objektív adottságok, jobb elhelyezési körülmények segítenének. Egy, kb. 15 000 fős lakótelep lakossága elvárja, hogy jobb viszonyok között olvashasson, művelődhessen.

VÖRÖS ZOLTÁNNÉ—DREMMEL ÉVA

Dr. Buga László Ragályon (Fotó: Slezsák)

25 év a szocialista könyvtárügy szolgálatában

Az új megyei könyvtár nagyterme 1974 őszén megható ünnepség színhelye volt — 63 idős népművelő, könyvtáros vette át a Kulturális Minisztérium emléklakettjét. Közöttük volt Kemény Jenőné, a martin-telepi Tompa Mihály Könyvtár vezetője.

Mikor először hívtam telefonon Ica nénit, és kértem, szakítson időt egy kis beszélgetésre, lelkesen újságolta, hogy anyagot gyűjt egyik középiskolás olvasójának, aki a könyvtár történetét dolgozza fel iskolai pályamunkaként. Második alkalommal gyermekfoglalkozás hiúsította meg beszélgetésünket: azon a délelőttön 70 kisiskolás volt a könyvtárban. Végül egy csendesebb decemberi délutánon a szemet gyönyörködtetően berendezett, tágas, korszerű könyvtárban üldögélve Ica néni felelevenítette az elmúlt 25 év emlékeit.

1950-ben a megyei tanács földszintjén néhány szobában levő körzeti könyvtár volt Miskolc és az egész megye könyvtára. A Népkönyvtárellátó barna faladákban küldte az 50—100 kötetnyi olvasnivalót, melyet a körzeti könyvtár munkatársai küldtek el, vagy vittek el a megye kis könyvtáraiba.

A könyvtáros a kultúra mindenese volt. Gyalogosan, zsíros kenyérral a táskájában vitte az irodalmat szerte a megyében. „Hol egyedül mentem, hol valamelyik kollégával. Mentünk tűző napon, mentünk rossz időben. Egyszer gyalogosan keresztül-vágtam a kiáradt Sajó árterén. El kellett jutnom az állomásra. Az apostolok lován bejártam az egész megyét” — meséli Ica néni. Az árokparton elfogyasztott zsíros kenyér mellé az útmenti eperfák szolgáltatták a csemegét. Akkoriban az aratóknak tartottak rövid könyvismertetéseket ebédszünetjükben. Nagy Sándor: Megbékélés c. könyve volt a „sláger”.

Tisztelet az embernek — ez a gondolat hatotta át munkáját. Ezt érezte az a sok paraszt- és munkásember, aki találkozott vele, és általa a kultúrával. Sokan először hallottak az olvasásról, sokan idegenkedve nézték az „elvtársnőt”, aki dolog-időben, kint a földeken könyvekről beszél. De a könyv megjelent a magyar falu

életében, és az elmúlt 25 év eredményei igazolják, hogy részévé vált mindennapjainak. Sok-sok derűs emlék bukkan elő Ica néni szavai nyomán. Még a kellemetlen epizódokra is kedves visszagondolni — azok is jellemzőek. Egyszer — megszomjazván útközben, jó hideg aludttelejre — betértek egy paraszttudvarba. „Kár az magukba” — utasította ki őket a gazdasszony.

Donyeci bányászok — az 50-es évek nagy sikerű szovjet regénye és filmje. Ezt a könyvet bányavidékeken propagálták. Szinte történelem ma már a találkozás a sztahanovista Loy Árpáddal és brigádjával. Jólesik visszagondolni a bányászok nyílt, értelmes szavaira, akik a műszak után, fáradságukat feledve, figyelmesen hallgatták a könyvtárost, és vitakoztak; elmondták saját munkájuk nehézségeit is, szépségeit is.

Továbbpergetve az eseményeket, közeledünk a mához. 1952-ben megszervezték a megyei könyvtárat, az elkövetkező években a peremkerületekben sorra nyíltak a mai fiókkönyvtárak elődei. Kemény Jenőné, aki fiatalasszony kora óta a Martintelepen lakott, természetes feladatának tekintette lakhelye könyvtárának megszervezését. 1954 szeptemberében egy 24 négyzetméter alapterületű üzlethelyiségen megjelent a „Könyvtár” feliratú tábla. A bútorokat a Bizományi Áruházban vásárolták, a hatalmas ebédlőasztal egyik sarka rövid ideig „békekölcsönjegyző iroda” volt.

Az első évet 282 olvasóval és 784 kötet könyvvvel zárták. Ma 1150 olvasó 21 000 kötetből válogat a 380 négyzetméter alapterületű, szabadpolcos könyvtárban. A könyvtárvezetőn kívül három munkatárs segíti a szerteágazó kulturális munkát. Az iskola tanmenetéhez igazodva gyermekfoglalkozásokat rendeznek, és híresek a legszélesebb olvasórétegek körében a könyvtár előadássorozatai is.

„A könyvtáros az ügy lelke” — Krupszkaja szavai jutnak eszembe, amikor Kemény Jenőné könyvtárosi és közéleti tevékenységének évtizedes összefonódásáról írok. Hatodik éve tanácsstag, ezenkívül tagja az MSZMP I. kerületi csúcsvezetőségének és városunk Művelődésügyi Állandó Bizottságának.

Ez év január 1-ével elbúcsúzott könyvtárától Ica néni. Mi, fiatal kollégák, szeretettel és tisztelettel gondolunk több évtizedes lelkes, áldozatkész tevékenységére.

Hogyan telnek majd egy nyugdíjas könyvtáros napjai? Búcsúzóul erről néhány szót: „Nem fordítok hátat mindannak, amit eddig csináltam, de tartozom az unokáimnak sok-sok együtt eltöltendő órával.”

KOPASZ ERZSÉBET

Város és falu között

A cím eszmei helysége utaló. Valójában számos konkrét településre utal, gondolunk mindenekelőtt azokra a rangjuk vesztett községekre, amelyekben a lakók életérzése és gyakorlata is a két településforma közötti nyugtalanságra mutat.

Olyan községekre gondolunk, melyek a régen múlt időkől egy-egy kiváltságokat is megcsillantó oklevélre vagy legalább egy gyakorlatlan kézzel vésett pecsétre hivatkozhatnak. Azokra az időkre, mikor a község oppidum volt, amolyan kisebb mezővároska, a köznapi életgyakorlatot egy nagyobb egységnek alárendelő statutu-mokkal, fejlett mezőgazdasággal, kiterjedt állattartással, és ezekre épülő céhes iparal, olajmalmokkal, egy távolabbi, de külföldön is számon tartott anyaiskola függvényeként működő iskolával, rendszeresen ismétlődő keresett kirakodó és baromvásárral.

A hivatkozás és emlékezés az elsüllyedt múltra, ha mást nem, azt a tartást mégis fűti, amivel a lakók legalább arra büszkéek, hogy a község ma is, akár város is lehetne.

1851-ben Mezőcsát még mezőváros, népessége 5030 lakos volt. Köztük 129 céhes, zömmel nyerges és szijgyártó és a híres „miskakancsóknban” csúcsosodó gölöncsérseget gyakorló iparossal, két olajütő malommal. Nagybirtok nem mentette át magát a középkorból, felosztódása a községet két jól kiérezhető részre: a déli szabad nemesek és az északi föld nélküli jobbágyok falurészére tagolta. Ez a tagolódás a századelőn még az építkezések rendjében, a porták rajzában jól olvasható is volt.

Mezőcsát, ezt a történelem középeig lebecsátható mezővárosi rangot külső díszében, címében 1870-ig viselte, és nem is könnyen mondott le róla. Mert noha az 1867-es kiegyezést követő kapitalista fejlődés ütemétől — elsősorban a vasút megépítésének elhúzódása miatt — elmaradt, lakói tudatában őrizte, és bizonyos szembenállással őrizte városi rangját a századfordulón két hírlappal: a Mezőcsáti Újsággal és a Mezőcsát és Vidékével.

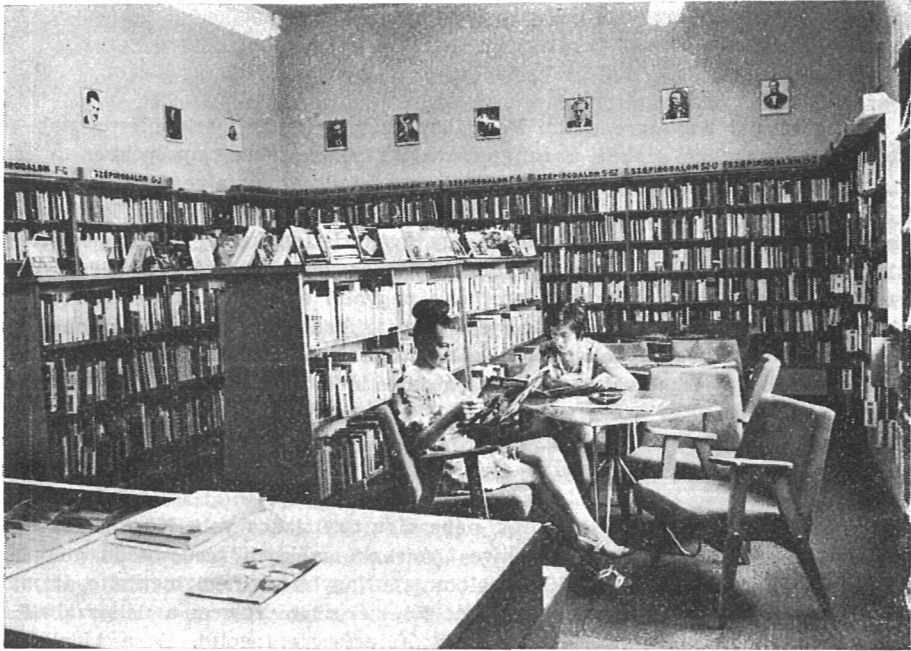
A társas érintkezés spontán szervezeti formái ebben az időben az úri kaszinó, az iparos egylet és a gazdakör voltak, és a lakosság rétegződésének megfelelő bontást, elkülönítést emeltek illemszabállyá.

Ha a könyvtárba igyekszünk is, a legegzenesebb műút sem ad módot rá, hogy a történelmet kikerüljük. Hiszen maga a könyvtártörténet is egy-egy szállal beleakad a múltba, sőt újabban a könyvtár szép feladatként a Mezőcsáti Helytörténeti Füzetek sorozatában éppen az elsüllyedő múltat gyűjti össze, talán az utolsó pillanatban.

Az olvasás hagyománya visszamegy a mezővárosiasság utolsó idejébe, a gazdakör viszonylag jelentős mennyiségű, több száz kötetes könyvtáráig. Kulturális hagyományaik között őrzik még a hajdani városban tanító, a Szózatnak hangokat adó Egressy Béni emlékét, akiről a művelődési ház címezi magát, és a kitűnő lírai költő Kiss Józsefet, akinek nevét a járási könyvtár és a szülőháza előtti utca kapta.

Ha a község köztörténete után könyvtára történetét vallatjuk az igazgatóval, az nemcsak könyvtártörténet, mert nálunk a könyvtárakká sokasodott könyvek sorsa kapcsolatos a társadalom fejlődéstörténetével is.

A járási könyvtár az új közigazgatási beosztás sémájához igazodva, viszonylag korán, 1955. január 1-én kezdhetette meg működését, egy régebben bolt céljára szol-

A mezőcsáti járási könyvtárban (Fotó: Bucsi)

gáló épületben, három főhivatású könyvtárossal. Már az év végére elérték a 3264 kötetes könyvvállományt, amely lakosonként 0,5 kötetes mutatószámot jelentett.

A könyvtárhoz 22 letéti könyvtár irányítása is tartozott. Ez akkor a könyvek gyarapítását, elosztását és rendszeres cseréjét jelentette. A járás könyvellátottságának mutatószáma 0,1 kötet volt. Mégis, ilyen szegényesnek tűnő ellátottság mellett a járásban 4030, a járási székhelyen 672 könyvtári tagra emlékeznek a korabeli statisztikák. Tehát a lakosság 10,5 százaléka volt tagja egy új, a korábbiaktól tartalmában és szellemében lényegesen különböző intézménynek. A további fejlődés azonban nem volt egyértelműen egyenletes.

Háromszor költözött a könyvtár, a bolthelyiségekből egy eredetileg magtárnak szánt épületrészbe, majd a jelenlegi művelődési házban, a régebben ipartestületi otthon albérlésében, hosszabb időre találhatott otthonra.

A kényszerű költözések alig okoztak komolyabb visszaesést az olvasók számában, hiszen az első költözés után 14 százalékra nőtt az olvasók számaránya, a második áthelyezés után pedig már 20 százalékra emelkedett.

A könyvtárhasználat statisztikái azt mutatják, hogy a külső feltételek változásai az olvasói kedvet már jelentősen nem rombolhatták, vagy csak oly csekély és átmeneti hatással voltak arra, amit a már igényre nőtt olvasási kedv újból visszaállított az eredeti számra, sőt azokat is meghaladó mértékűre. A bolthelyiségekben kilenc évig működött a könyvtár. Itt érte el olvasónként az évi 34 kötetes forgalmazási átlagot. A magtárépület körülményei között a feltételek romlottak, a mutató-

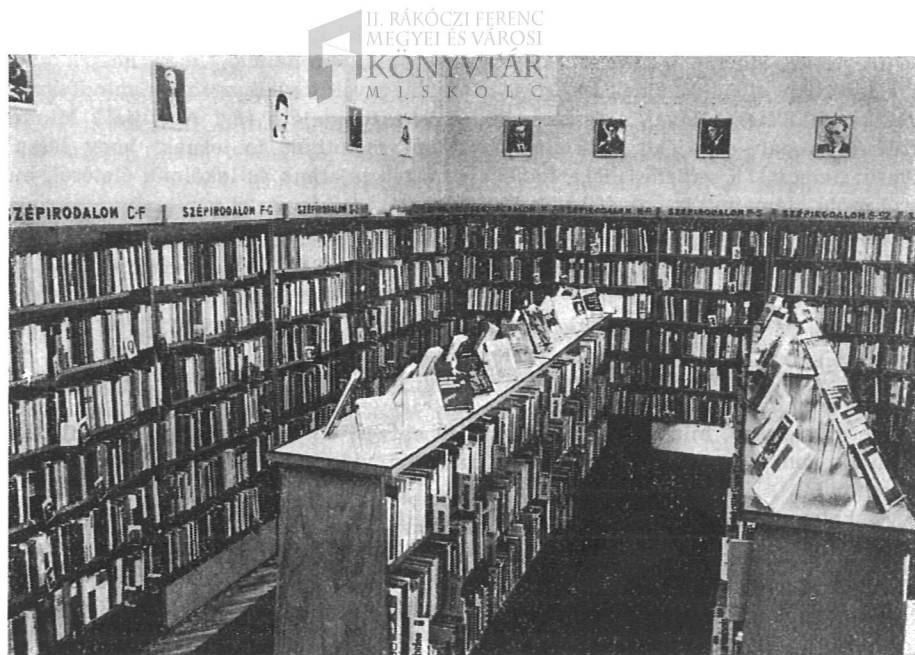
szám 27 kötetre esett vissza. A Kiss József nevéhez méltóbb nagyközségi járási könyvtár jelenlegi tárgyi és személyi feltételei között ismét évi 31 kötetre nőtt.

Közben a könyvtári munka az olvasókkal együtt megküzdött a televízió kisebb ellenállást kiváltó konkurenciájával az olvasás rangjáért. A mutatószámok szerint egészséges arány alakult ki a két tájékozódási forrás lehetőségei között.

A könyvtár összetettebb szakmai tevékenysége azonban kezdi megkérdőjelezni a jelenlegi könyvtáráépület alkalmasságát. Az új feladatok felbukkanása, az igények felkeltése, jelentkezése és kielégítésük a könyvtár kis alapterületébe ütközik. A raktárhelyiség máris bővítésért kiált a nem is túlságosan sok — évi 1500—1800 kötetes — könyvgyarapodás miatt; de ugyanilyen erővel jelentkeznek az olvasóterem hiánya is, hiszen a 110 féle újság, folyóirat, periodika megparancsolja a helyben olvasást. A kölcsönzötér lökészerű ritmusban ürül és telik, de egyre jobban közeledik az az idő, amikor a könyvtárra felszabaduló időpontok összeesnek a legtöbb olvasónál, s akkor már igényes, színvonalas könyvtári munkáról aligha beszélhetünk. Pedig a táj lakóinak reflexeibe átment az olvasás gyakorlata, mivel környezetükben, elérhető közelségben van egy folyton gazdagodó könyvtár, amelynek városi igényeket kell ébreszteni az olvasóban, és úgy is kell azokat kielégíteni. Ez azonban ilyen körülmények között csöppet sem könnyű.

Az itt dolgozó könyvtárosok viszont bíznak abban, hogy az igényekhez méltó könyvtár megteremtése nem várat sokáig magára.

B. TÓTH LAJOS

A mezőcsáti járási könyvtár szabadpolcos tere (Fotó: Bucsi)

Találkozóim Borsodban

(ÉLMÉNYEK ÉS TAPASZTALATOK)

Egy beszélgetés alkalmával vetődött fel e cikk gondolata. Szabó Gyula, a megyei könyvtár igazgatóhelyettese említette: bizonyára érdekes és tanulságos lenne, ha borsodi találkozóimról egyszer beszámolnék.

Meglepődtem, és hirtelen nem tudtam mi-t mondani. Én ugyanis e találkozókról semminémű fejlegyzéseket vagy jegyzeteket nem készítettem.

A kérés elől azonban nem térhettem ki. Több okból. Először, mert sok író—olvasó találkozón voltam a megyében. Másodsor, mert a gyermekekkel találkoztam. Harmadsor: mint a megye szülötte s egyetlen ifjúsági írója; a megye tájairól, történelmi múltjáról mesékben, mondákban, elbeszélésekben, regényekben „számolok” be.

(Megjelent, önálló kötetem ugyan csak kettő van: „Gyöngyhúrú citera” mese-regény. Móra Kiadó 1958. „Éleskővár kincse”, bükki mondák. Móra Kiadó 1971. Van azonban egy mesejátékom is, amit a Gyöngyhúrú citerából, azonos címmel írtam, s amely a rádióban immár négy ízben hangzott el, s „szövegkönyve” a „Hevesi Szemle” című folyóirat legközelebbi számában teljes terjedelmében nyomtatásban is megjelenik. Utóbbi szintén önálló alkotásnak kell tekintenem. Ugyanakkor közel három kötetnyi mondám vár kiadásra. Egy teljesen kész könyv Vidróczi életéről, fontosabb „kalandjai”-ról. Továbbá mondák, elbeszélések a Hegyaljáról és a régi Abaújról.)

A három vármegyéből egyesített Borsod-Abaúj-Zemplén tájainak (a Bükk vidék, a Sajó-völgy, a Cserehát, a Hernád-völgy, a Zempléni hegyhát, a Hegyalja) néphagyományából és történelmi múltjából „táplálkoznak” írásaim.

(A teljes igazság kedvéért azonban meg kell említenem, hogy hosszú éveken át elsősorban a Bükk vidékkel és a Sajó völgyével foglalkoztam, s mindössze negyedik éve a Hegyaljával, s összesen második esztendeje a régi Abaújjal.) Mindezek közlését csupán a tájékoztatás szempontjából tartottam fontosnak, hogy lássa az olvasó: nemcsak a születési hely, hanem a megye tájainak és lakóinak életéről, múltjáról szóló „témáim” is hozzáfűznek Borsodhoz.

Ezek voltak hát azok a fontos „okok”, amelyek amellet szoltak, hogy a találkozóimon szerzett élményeimet és tapasztalataimat elmondjam.

AZ ENCSI „NYITÁNY”

Onnan kell kezdenem, hogy a Miskolcon épült új megyei könyvtárnak hamarosan országos híre lett.

Természetesen, mint borsodi származású ember, én is kíváncsi voltam rá. Ebbéli kíváncsiságomat közöltem is Pócsi Gusztáv könyvtáros barátommal, hajdani iskola-társammal.

Ő kalauzolt körül a pompásan berendezett, modern könyvtárban. Ekkor ismerkedtem meg Bárdos Józsefné osztályvezető könyvtárossal, aki ismervén írásaimat, felvetette: nem jönnek-e el Borsodba találkozókra?

— Szívesen — feleltem én. — Sőt még meg is énekeltem a gyerekeket.

— Mert, tudja, mi annyi sok gyenge találkozón vettünk már részt, hogy mind egyiktől félünk — mondotta nagyszíntén Bárdosné. — Természetesen senki elől nem zárkozunk el, különösen attól nem, akinek írásai a mi megyénkről szólnak.

Azért gondoltam magára...

No, ez akkor ennyiben maradt...

Nem tudom pontosan, de körülbelül 1972 októberében levelet hozott a posta, amelyben találkozóra hívtak meg Borsodba, méghozzá Encsre.

Kicsit csalódtam — meg kell mondanom őszintén —, mert én elsősorban valamelyik Bükk vidéki helyet szerettem volna, mivel tudtam, hogy Encs a régi Abaújban fekszik. Mégis örültem, hiszen vidéki gyerekekkel találkozom, akik mégiscsak még ma is közelebb vannak a tájhoz, a néphagyományokhoz.

Kora délelőtt érkeztem Miskolcra, s a délelőtt egy része azzal telt el, hogy Bárdos Józsefné „kifagगतott” fontosabb életrajzi és írói adataimról.

— Már ne haragudjon meg érte — kezdte mentegetőzve —, de magáról még nem sokat tudunk.

Nem neheztettem, hiszen igaza volt.

Előtte, 1971 október végén jelent meg „Éleskővár kincse” című bükki monda-kötetem. Egy év sem telt el azóta... Egy év nem nagy idő, s ráadásul a könyvem egy-kettőre elfogyott, s így nem sok példánnyal rendelkeztek még a borsodi könyvtárak sem.

Encsen is kiderült, hogy kevés gyerek olvasta a könyvemet, mivel alig volt meg. Előtte való szombaton ugyan — szerencsémre — megjelent a „Nők Lapja”-ban „Vidróczki a lagziban” című mondám. Ezt az encsi gyerekek közösen olvasták a vonaton, amikor Miskolcra, a színházba utaztak.

Borús, esős novemberi nap volt, amikor Encsre érkeztem. Alig volt idő, máris a járási tanács nagytermébe kellett mennem.

A hatalmas helyiség tömve volt gyerekekkel. Bárdos Józsefné a délelőtt kapott adatok alapján bemutatott a gyerekeknek. Rövid, de találó s lényegre törő bemutatás hangzott el, ami a gyerekek érdeklődését nagymértékben felcsigázta.

Hogy s mint kezdtem?... Én arra már pontosan nem emlékszem, de hamarosan egy eggyé forrott, kedves, értékes „közegben” találtam magam.

Bár nagyon sokan voltak, de mégis „beszélgettünk”. Hol ők, hol én. Természetesen legtöbb szó a mondákról esett. Miért is szeretik? Lehet-e, kell-e szeretni a mondákat? Fontosak-e nekünk? Talán ezek voltak a legfontosabb kérdések, amelyek piros fonalára fölfűztük a kérdésgyöngyöket.

— Mi azért szeretjük a mondákat — kezdte egy jóképű, fekete fiúcska —, mert elődeink küzdelmét ismerjük meg belőlük.

— Mert kalandosak, harcosak — tette hozzá egy másik fiú.

— No, meg sokat is tanulunk a szereplőktől — szólott hozzá egy szőke kislány. — Például a Kolozsvári bíró című munkából Mátyás igazságossága derül ki...

Néha iskolás, de mindenképpen okos kérdések és feleletek hangzottak el. Semmi fölösleges sallang, semmi „intim” kíváncsiszkodás. (Minth például: mi a hobbim, vagy van-e autóm, villám? stb.)

Csak a lényeg. Ami a dologhoz tartozik.

Szerettem volna magamhoz ölelni valamennyit. És már nem bántam, hogy nem egy ún. igazi, bükki faluba mentem. Aztán rátértem az én mondáimra is. A könyvemet ugyan nem sokan ismerték, de nagy örömmel tapasztaltam, hogy mind a Nők Lapjában, mind a Kisdobosban vagy a Népszabadságban megjelent írásaimat többen olvasták és emlékeztek rá.

Természetesen egy mondát is felolvastam a könyvből. Úgy emlékszem, éppen azt, amelyikben egy deák rájleszt a török adószedőre, a defterdártra, méghozzá ördögjelmezben. Aztán vidáman daloltunk, nótáztunk.

Egyszóval a hűvös, esős novemberben az encsi járási hivatal nagytermében nyári tűz lobogott a gyerekek kipirult arcán. És nem akart végeszakadni. Pedig már két óra hossza is elmúlt. Amikor vége lett, Bárdos Józsefné odasúgta a jelenlevő nevelőknek:

— Látjátok, így kell csinálni.

Akaratlanul meghallottam, s tán még röstelltem is a „dicséretet”. Mégis, nagyon jó érzés fogott el. Örültem, hogy nem jöttem hiába. A találkozó után a járási könyvtár irodájában beszélgettünk.

— Mostanában nem volt ilyen nagyszerű találkozó Borsodban — jelentette ki Bárdosné határozottan.

A könyvtárosok helyeseltek. Hát bizony, ilyen „sikerre” nem számítottam, s igyekeztem kihangsúlyozni a gyerekek szerepét is, hiszen rajtuk is nagyon sok múlik.

Kiss László, a járási könyvtár akkori igazgatója egy vaskos könyvet nyújtott át emlékül. A címe: Hernád menti táj, Hernád menti emberek volt. (E könyv indította el bennem a régi Abaúj utáni nagyfokú érdeklődésemet.)

A Tiszai pályaudvaron azzal búcsúzott Bárdos Józsefné:

— Tavasszal folytatása következik.

Köszöntem és nagyon boldog voltam. Az encsi „nyitány” sikerült...

TAVASZI „FOLYTATÁS”

Hetvenhárom március végén ismét Miskolcon voltam... Már kora délelőtt meleg ragyogással tűzött a tavaszi nap.

Busszal mentünk a Szentpéteri kapuban levő modern lakótelepre. Itt a 10. számú Általános Iskola egyik napközis csoportja várt rám. Ismét a fáradhatatlan Bárdos Józsefné kísért. Az iskola közelében levő klubkönyvtárba vonultak át a gyerekek. Az egész napközis csoport — fiúk, lányok — ünnepi díszben, úttörőruhában jelentek meg. Hamarosan megkezdődött a találkozó.

Nem én kezdtem.

Arra kértek a gyerekek, hallgassam meg könyvem, az Éleskővár kincse alapján készült műsorukat.

Egyik ámulatból a másikba estem. Mondáim különböző „típusait” keltették életre oratóriumszerűen, pontosabban: dramatizálva.

Egy bájos, hatodikos kislány — de kár, hogy a nevét nem jegyeztem föl! — egyik legkedvesebb mondámat, a Kőrözsát — ezt a komor hangulatot sugárzó, balladisztikus írást — mondotta el. Elejétől a végéig. Ragyogó, tiszta magyarsággal és oly művészi tökélyrel, hogy a főváros Irodalmi Színpadán is megállná a helyét.

(Nincs olyan „kérges szívű író”, aki meg ne hatódna, ha saját művét „visszahallja”. De ennek a kislánynak az előadása a legbensőmíg fölkapart... Mintha nagymessziről, a régvolt s elporladt parasztőseim „üzenetét” tolmácsolta volna a kedves kis ajak... Üzenetet, mely borzongatóan balladai mélységeket hozott a felszínre. A nehéz sorsok, a nagy küzdelmek drámai ragyogását.)

De azért neveltünk is!

Mégpedig a „Kecsketúró” c. mondán. Ebben a kecsketúrót követelő, hetyke tatár lovast egy bátor falusi kovács kalapáccsal „megéteti”. Mikor ugyanis az ütéstől lefordul a lováról, flegmán így szól a kovács:

— No, e mán megkapta a kecsketúrót!

Amikor a nagyszerű kis műsornak vége lett, megköszöntem a gyerekek és tanárnőjük, Jakab Istvánné fáradozásait.

Aztán itt is beszélgetés kezdődött.

— Miért éppen a mondákkal foglalkozom, s miért éppen a Bükkal? — hangzott többek között.

Nekem nagyon kedves, szívet „simogató” kérdés ez.

A mondákat mint történelemtanár szerettem meg. Úgy láttam, ha mondákat olvasnak, hallanak a gyerekek, jobban megjegyzik, könnyebben megértik a történelmi eseményeket. A monda átvezet a meséből a valóságba. A népek gyermekkorából a felnőttbe. És a magyar történelem — akárcsak sok más nép történelme — igen gazdag mondai elemeket tartalmaz.

A Bükk vidék, pontosabban a Bükk-hát a szoroson vett szülőföldem. Őseim a Bán- és a Csernely-völgyben a hegyek, dombok oldalában szántottak-vetettek, irtották az erdőket, jóságokat tereltek és tenyésztettek. Itt éltek-haltak, örültek és búslakodtak, szomorkodtak és nótáztak. Meséikkel, mondákkal szórakoztatták egymást. Mind a munka utáni pihenés óráiban, mind a munka együttes alkalmain (kukoricafosztáskor, kendertiloláskor, fonóházban, disznótorban, lakodalomkor); avagy az ún. „jeles napokon”: karácsonykor, húsvétkor vagy a május elsejei „májfavivéskor”.

És ezzel már rá is mutattam mondáim két forrásvidékére: a bükki néphagyományra és a magyar nép zivataros történelmére.

Feszült figyelemmel hallgatták ezt a 10. sz. Általános Iskola kis napközisei.

Úgy éreztem, hogy sem ők, sem én nem fogom ezt a találkozót elfelejteni. Jakab Istvánné ötödikes-hatodikos tanulói több héten keresztül együtt és külön olvasták az „Éleskővár kincse”-t. Természetesen meg is beszéltek. A tanárnő a Bükk vidék térképen gombostűkre helyezett kis zászlócskákkal jelezte a mondáim színhelyeit.

Ez az alapos, elmélyült előkészítés meg is hozta a gyümölcsét. Ezek a tanulók, ha a Bükk tájait járják, immár teljes otthonossággal mozognak benne. A természeti szépségek élvezete párosul náluk a történelem megértésével és küzdelmes múltunk szeretetével.

A megyei könyvtár, név szerint Bárdos Józsefné könyvtáros patronálása, a könyvtár és az iskola szoros kapcsolata nagymértékben elősegítette a sikerült találkozót. Itt is daloltunk egy pár kedves népdalt. Hiszen ezt nem volt szívem elhagyni.

A HERNÁD MENTI GYERMEKKÖNYVHÉT

1973 májusában az encsi járásban Kiss László, akkori könyvtárigazgató irányításával, valamint a járási szervek támogatásával, no és a megyei könyvtár s annak gyermekrészele patronálásával gyermekkönyvhétet rendeztek.

A gyermekkönyvhét gondolata — úgy tudom — „borsodi specialitásként” indult. (Mármint az, hogy nem az úgynevezett „nagy” könyvhéten rendezik meg.) Ennek számtalan előnye van, de a legfontosabb, hogy az általános iskolai tanulók „még oda tudnak figyelni”. Júniusban már kevésbé.

Ezen a gyermekkönyvhéten egy találkozóm és egy előadásom volt. Utóbbi — őszintén szólva — eredetileg nem erre íródott.

Egy időben szó volt róla, hogy Sárospatakra, hajdani, kedves diákvárosomba is meghívnak. Sajnos, az időpontot nem tudtuk egyeztetni, így oda nem mehettem el. (Máig is sajnálom.)

Az előadást, amely „A néphagyomány, a népmonda és a honismereti munka a mai nevelés szolgálatában” címet viselte, eredetileg a sárospataki tanítóképzősöknek szántam. Szerettem volna nekik erről a fontos dolgról beszélni, de a már ismertetett okok miatt elmaradt. Mivel azonban az előadás megvolt, tudomására hoztam Bárdos Józsefnének. Ő nagy örömmel fogadta, s aztán a május 21—26. közötti gyermekkönyvhét programjába felvette. (Máig is őrzöm az encsi járás, a „Hernád menti gyermekkönyvhét” ízléses, csinos meghívóját.)

Az előadásom majdnem a hét végén volt, pontosabban május 25-én de. 10 órakor. Az olvasók, hallgatók ezúttal nem gyerekek, hanem tanárok, tanítók, könyvtárosok voltak. A járási hivatal nagyterme helyett a művelődési központ kistermében gyűlt össze a népes hallgatóság.

A néphagyományokról, népmondákról szóló előadásomat élénk vita követte. Többen hozzászóltak. Különösen érdekes, tartalmas volt Ádám István járási magyar szakos felügyelő megjegyzése.

— Bizonyára a régi Abaújban is fontos a néphagyományok, népszokások ápolása, összegyűjtése... Csak ember kellene rá — mondotta többek között. És ekkor a hozzászóló rám nézett. (Lehet, hogy csak véletlen volt az egész..., de akkor úgy éreztem: én vagyok ez az ember!... Szóval nekem kell elkezdeni, ne csak beszélni róla.)

Köztudomású Borsodban, hogy 1974 nyarát, illetve annak egy részét valóban az abaúji, csereháti, hernádvölgyi, hegyháti néphagyományok, népszokások gyűjtésével, kutatásával töltöttem.

Így lett egy találkozó egy kutatás-gyűjtés-elindítója is...

A könyvhetet Hubay László megyei könyvtárigazgató szavai zárták le. Rövid, de igen találó hozzászólásában méltatta a gyermekkönyvhét fontosságát, kiemelve, hogy a gyermek- és ifjúsági irodalom „pártfogolása” ne merüljön ki csupán kampányfeladatokban, hanem a könyvtári munka állandó, folyamatos része legyen.

Én még ugyanaznap délutánján Szikszón, a művelődési házban találkoztam a gyerekekkel. Itt is nagyon sokan gyűltek össze, és pompás, jó volt a hangulat. Itt már a könyvemet is többen olvasták, de az ún. „böngészők” még más írásaimat is összegyűjtötték kis füzetekben.

Szikszón is tapasztalnom kellett — amit különben Encsen is, 1972 őszén —, hogy a tanulók nemigen ismerik a régi Abaúj történelmi múltját. (Micsoda nagy kár pedig! Mennyi dicső küzdelem, szabadságharc zajlott le például ezen a vidéken. Aba Sámuel, Bocskai, Thököly, a Rákócziak, a 48-as honvédek, az 1919-es magyar vöröskatonák lábait taposták ezt a tájat. Aszalói Kecskés Tamásról nem is szólva!)

Ezek nem, vagy alig ismerése nagy fogyatékoság. Nem azért írom ezt, mert azt akarom, hogy az itt élők annyira hangsúlyozzák külön „abaújiságukat”. Ám mégis illendő, hogy eme nagy múltú megyének legalább a legfontosabb adatait ismerjék a diákok.

Nem tudom, hogy mennyi helytörténeti, honismereti szakkör működik az encsi járás 83 községében, de Encsen, Szikszón, sőt később Aszalón is — sajnos — a már említett dolgokat tapasztaltam...

Szerencsre akkor kerültem először, amikor a Hernád menti gyermekkönyvhét volt. Május 24-én, kora délelőtt vitt ki az autó a könyvtárba. A könyvtárosok meglepődtek a „korai” érkezésem miatt. De aztán hamarosan „helyreigazítottak”. Átkísértek a közeli helytörténeti múzeumba, ahol megismerkedtem Angyal Bélával, egy kiváló helytörténésszel. Ő aztán — az én beható kérdézősködéseimre — sok mindent elmondott a Hegyalja múltjáról.

E beszélgetések után döbrent belém a gondolat: hogyan lehet az, hogy én még mindössze egy mondat írtam a Hegyaljáról? (Címe: A furfangos pataki diák.) Az ódon szerencsi várkastély hangulatában fogadtam meg: felkutatom és feldolgozom a Hegyalja történelmi mondáit is... Azóta egy félkönyvnyi már kész is van. Mindezekhez nagy segítséget nyújtott Szegedi Pálné könyvtárigazgató ajánlata, amely egy helytörténeti munkára vonatkozott. Címe: Tarczal története a szájhagyományban. Írója: Dobos Ilona néprajzos, aki helyben kutatót a tarcali dolgok után.

Még aznap délután a járási úttörőházban zajlott le a találkozó. Bizony, itt is kevés gyerek ismerte a könyvemet. Ám azt itt is örömmel tapasztaltam, hogy a Nők Lapjában és a Kisdobosban megjelent írásaimat a gyerekek olvasták, ismerték és emlékeztek rá.

Különösen meghatott a szomszédos Bekecs nevű község gyerekeinek esete. Egy fiatal tanárnő vezette őket. Gyalog jöttek, és útközben meg is áztak. Ennek ellenére vidámak voltak.

E találkozón is nagyon sokat kérdeztek a gyerekek a mondákkal kapcsolatban. Itt is tapasztaltam, hogy a gyerekek mondaéhsége igen nagy. Jó lenne erre nagyobb figyelmet fordítani könyvkiadásunknak.

A második szerencsi találkozó a következő év májusában zajlott le.

Kora délután volt, a nagyszerű tállyai találkozó után. Most már sok gyerek elolvasta a könyvemet. Látszott, hogy a gyermekkönyvtáros nagyon jól előkészítette őket. Most is sokan voltak, szintén bekecsiek is. Lelkesen is beszéltek. Sok mondáról igen értelmes és szép dolgokat mondtak. De érdekes módon, én mégis úgy éreztem, az első szerencsi találkozó „forróbb” és gördülékenyebb volt. Lehet, hogy én is fáradtabb voltam? S talán a gyerekek is?

HEGYALJAI „ŐRJÁRAT”

A második szerencsi találkozó után egy kissé vissza kell „térnem” az időben. 1973 őszén három hegyaljai falu következett. (Tiszalúc ugyan nem tartozik szorosan a Hegyaljához, de mivel a szerencsi járásban fekszik, így ideveszem.) Az utóbbi helyen nagyon szép, modern kultúrház van, s itt található a könyvtár is.

Kísérőm, Pócsi Gusztáv — aki idevaló születésű — kedves „kalauzolásban” részesített. A találkozóra a könyvtár kistermében került sor. Szemben ültünk a gyerekekkel, egészen közel hozzájuk. Sajnos, itt sem sokan olvasták a könyvemet, de ennek ellenére igen értelmes, nívós kérdéseket tettek fel. Nagyrészt felsősök voltak, s meglepő irodalmi tájékozottságról tettek tanúságot.

En — szokásomhoz híven — előre elolvastam Tiszalúc rövid történetét, és faggattam róla a gyerekeket. Bizony ebben már nem túlságosan jeleskedtek.

A találkozó után megbeszéltük Szegedi Pálnéval és Hagymássy József népművelési felügyelővel, hogy egy hét múlva, a „hosszú napon” újra találkozunk.

Ez október 23-án be is következett.

Sajnos, délelőtt nem lehetett menni az iskolai tanítás miatt, így az abaújszántói, valamint a tarcali találkozó délutánra maradt.

Délelőtt Angyal Béla Szerencs nevezetességeivel ismertetett meg. Rögtön ebéd után — külön kérésemre — Boldogkő várához vitt fel a kocsit. Azt hiszem, nem kell különösebben mondanom, hogy e szépséges és sokban még nagyon ép vár milyen hatással volt rám.

Hagymássy felügyelő azonban váltig a sarkamban járt, s merengéseimből többször felriasztott:

— Ébredj, Bénikém! Még két találkozóod lesz! Ne ábrándozd el az időt!

Felriadtam. Igaza volt. Menni kellett. (De Boldogkővárt azért sosem felejtem el.)

Abaújszántó patinás, kis utcáiból nem sokat láttam. A könyvtárban azonban sok kíváncsi és lelkes gyerek várt. Az egyik könyvtárosnő ugyan úgy mutatott be nekik, hogy nem nagyon ismerik írásaimat, de szerencsére a beszélgetés folyamán bebizonyosodott ennek az ellenkezője.

Nemcsak általános iskolások, hanem ipari tanulók is voltak jelen. Még „igazi” Bükk vidéki kislány is, nem egy. (Ugyanis az itteni intézetben tanultak.) Ők aztán vitték a hangulatot. De a helybeli, szántói kisfiúkra sem panaszkodhatom. Több közülük meglepő módon ismerte mondáimat. (Még a lapokban megjelenteket is.)

Itt is „gyűjtöttem”. Vagyis a találkozó végén a helyi mondák, mesék után érdeklődtem.

Nem is annyira a gyerekek, hanem a jelenlevő felnőttek (akik 5—6-an ott voltak) szóltak hozzá. Itt jegyeztem fel a „Kincseshegy titka” című mondám alapját, ami azóta a Nők Lapjában meg is jelent.

Tarcalra alkonyatban értünk. A könyvtár nagyterme „dugig” volt gyerekekkel. Még a földön is ültek, kispárnákon. Ez a nagyfokú érdeklődés nemcsak az én bükki mondáimnak szólt, hanem annak a hírnek is, hogy én Tarcal mondáival is foglalkozom. A „hír” persze igaz volt. Akkoráig, Dobos Ilona könyvét forrásul használva már egy pár mondat feldolgoztam, újjáalkottam. Fel is olvastam nekik kettőt. A kövesdi kisasszonyt és a Varázsló kocsi. (Utóbbi azóta a Kisdobosban meg is jelent.)

A rengeteg gyerek a zsúfoltság ellenére meglepően fegyelmezett volt. Több értékes, színvonalas kérdés hangzott el. Különösen a nagyobb, VIII-os lányok részéről. De az összes, ott levő gyerekek megnyilvánulásai azt bizonyították, hogy a tarcaliak szeretik, ismerik községük nagyszerű múltját, hagyományait, népszokásait.

A gyerekeket több tanárnő kísérte el, s ők is — akárcsak a könyvtárosok — aktívan részt vettek a találkozó előkészítésében.

Az is nagyon tetszett, hogy a tanácstitkár meg a népfront elnöke is ott volt. Vagyis, akárcsak a szántói elnök is, „közügynek” tekintette a dolgot.

Sok kedves emlékekkel, egy csokor virággal és a tarcali bor jó ízével a számban ültem vonatra a késő esti órákban.

A hegyaljai „órjárat” azonban tavasszal folytatódott.

Amikor Szerencsen a Tokaj expresszről leszálltam, senkivel sem találkoztam. (Noha Szegediné azt írta, hogy várnak az állomáson.) Kerestem a járási mikrobuszt.

— Héj, komám! — hangzott fel mögöttem Hagymássy felügyelő érces hangja. Meglepetten néztem hátra.

— Elromlott a kocsí, a hegyaljai vicinálissal megyünk Tállyára. — És aztán rohantunk a szántói vonatra.

Szegediné és az egyik könyvtárosnő már a kupében vártak. Nagyon meleg, párás májusi nap volt. Ugyancsak izzadtam, mert Pesten sokkal hűvösebb idő járt, mint itt...

Szép fasoron mentünk föl a modern tállyai iskolába. Itt Palágyi Béla igazgató, hajdani pataki diáktársam és felesége fogadott bennünket. (Utóbbi készítette elő a találkozót — nagyszerűen.)

A tállyai gyerekek ünnepi díszben vártak. A hosszú asztalnál nemcsak az igazgató és mi, vendégek, hanem a tanácselnök is helyet foglalt.

Felejthetetlen másfél óra következett. A tállyai gyerekek nagyszerűen ismerték és értették mondáimat. Kérdéseik, hozzászólásaik azt mutatták, hogy nagyon szeretik az irodalmat, a mondákat és a néphagyományt is.

Mindezek után — saját gyűjtéseik alapján — helyi népmondákat olvastak föl. (Szám szerint tízet.)

Szorgalmasan le is jegyeztem őket azonmód. Belőlük azóta kettőt már fel is dolgoztam. (Ezek tejszettek nekem a legjobban.) Címük: A tállyai kőbárányok, A repülő akasztófa. Az előbbiben egy Mikó nevű juhász kővé vált bárányairól van szó. Az utóbbi a kuruc kort idézi, amikor Tállyának két bírása volt: egy kuruc és egy labanc. Hol ez, hol az parancsolt, aszerint, hogy kinek kedvezett a hadiszerecsé. A tállyai találkozón szó esett Lavottáról, a falu temetőjében nyugvó, szerencsétlen sorsú zeneszerzőről és hegedűsről is. (Ez alkalomra a sírját is rendbe tették.)

A találkozó igen jó hangulatban fejeződött be. Több helyi és más vidéki népdalt énekeltünk el, közösen. Fel nőttek és gyerekek egyaránt.

Hegyaljai őrzáratom tehát véget ért. Remélem, még egyszer visszatérek erre a csodálatosan szép vidékre...

BALOGH BÉNI

Balogh Béni író a gyermekek között

Meghalt Hlebick János, a könyvtár öreg mecénása

Néhány napig fekete zászlót lengetett a késő őszi szellő a rakacai könyvtáron. Gyászjelentés érkezett Amerikából: meghalt Hlebick János.

Folyóiratunkban hírt adtunk róla, hogy Rakacán, ebben az észak-borsodi, 1000 lelkes kis faluban, az országban egyedülálló vállalkozással és támogatással épült új könyvtár.

Hlebick János 1894-ben ennek a mostoha talajadottságú, dimbes-dombos határu falucskáknak lakójaként látta meg a napvilágot, mint néhány holdas szegényparaszt gyermeke. Nehéz idők tanújaként cseperedett fel, élte a mincstelen szegények életét, a gyönyörű szép, de sokszor még a vetőmagot is alig visszaadó földön.

Egész fiatalon, még az első világháború előtt sokadmagával hagyta el faluját, s vándorolt ki Amerikába, hogy ott szüleitől, falujától és szeretteitől távol próbáljon szerencsét.

Szorgalmas ember volt. Birta a nehéz munkát erővel, egészséggel, kitartással. Sikerült neki. Jól ment a sora. Mindkét világháborút Amerikában élte át. Nem volt katona, de a háború tőle is áldozatot követelt. Egyetlen fia a második világháborúban a fasiszta Németország elleni harcban életét vesztette. Valahol Európa közelében nyelte el a háború tengernyi áldozata között az óceán.

Néhány évvel ezelőtt — 1966-ban —, hogy itthon járt, szép és nemes cselekedetre szánta el magát. Úgy döntött, hogy a rakacai temetőben nyugvó édesanyja és a második világháborúban tragikus véget ért egyetlen fia emlékére könyvtárat alapít szülőfalujában. Mind máig hasonló cselekedetre nincs példa az országban. Szükség is volt az épületre, mert Rakacán egy 25 négyzetméter nagyságú szobában szorongott a községi könyvtár. Több részletben 11 400 USA-dollárt küldött egy könyvtár felépítésére. Az Amerikából érkezett kb. 400 000 Ft, államunk támogatásával, megduplázódott.

Az impozáns, terméskő lábazaton álló, 200 négyzetméter alapterületű, központi fűtéses, galériás épületet 1972. november 25-én vette birtokába a község lakossága. Az új könyvtár azóta kiválóan ellátja feladatát. A látogatók száma megduplázódott. Nőtt az olvasók száma is, akik között sok cigány is van (a község lakóinak közel 50 százaléka cigány!).

János bácsi öreg ember volt már. Most töltötte be 80. életévét. Szerette volna meglátni az új könyvtárat. Tervezte, hogy még egyszer hazautazik, de helyette halálhíre érkezett meg.

Hlebick János, távolbaszakadt hazánkfia emlékét megőrzik Rakaca lakói. Alapítványa, a kezdeményezésére megépült szép és modern könyvtár jól szolgálja szülőfaluja lakóinak kulturális felemelkedését. Bizonyítja alapítójának szülőföldje, szülőfaluja iránti tiszteletét, szeretetét, amely sok évtizedes távolléte idején és sok ezer kilométer távolságban sem halványult el. Jó példa az itt élők számára is, a vidék, a táj, a haza szeretetére.

SLEZSÁK IMRE

Megyei térkép mint hiányzó munkaeszköz

Az ismeretterjesztésben, a könyvtári munkában nélkülözhetetlen a térkép. A hosszadalmas, sokszor fárasztó leírások helyett rövid idő alatt igen sok adatot nyújt a hozzáértő felhasználónak.

A hagyományos térképeket azonban nem lehet sem a tömegessé váló honismereti gyűjtőmunkában, sem pedig az egyre nagyobb méreteket öltő turizmusban felhasználni. A megoldás kézenfekvő, meg kell alkotni egy új típusú térképfajtát, mivel a hagyományos ezeknek a céloknak már nem felel meg.

Az első kiadások talán megyei munkatérképek formájában jelenhetnének meg, melyeken a helységnevek, út- és vasúthálózat, folyók, települések lennének megtalálhatók. Erre lehetne később felvenni megfelelő jelkulcs alapján (de semmiképpen nem piktogramokkal!) a szükséges alapadatokat:

1. történelmi emlékhelyeket: csaták adatait évszámmal, kiegészítő szöveggel a térkép hátlapján, történelmi események helyét;
2. könyvtárakat, művelődési házakat, múzeumokat, emlékszobákat, levéltárakat stb.;
3. a legjelentősebb műemlékeket, műemlék jellegű épületek számát a településen (bővebb magyarázat a térkép hátlapján);
4. természetvédelmi értékeket (arborétum, természetvédelmi terület);
5. a turizmus létesítményeit, ahol külön kirándulótérkép nem áll rendelkezésre (horgásztanyák, rév, kompátkelés, turistaház);
6. végül, de nem utolsósorban országos jelentőségű vagy megyei szintű alkotók, írók, tudósok, művészek szülőhelyét vagy jelentős alkotásainak megjelölését a megye területén. Ide tartozik és kívánkozik még a régészeti lelőhelyek bejelölése és a jelentős néprajzi emlékek megnevezése.

Tekintettel az iskolai felhasználásra, a gazdaságföldrajzi adatok is figyelemre méltók. Így államunk nagy alkotásai, melyek más térképeken eddig is szerepeltek.

Egy továbbfejlesztett kiadásban a hátoldal kislexikonhoz 24x36 mm-es méretű fotók kívánkoznak illusztrációként. A kiadvány méretarányos ábrázolást kíván, megközelítőleg az 1:500 000-es lépték lenne a legmegfelelőbb.

A szülőföld és környezetismeret oktatása igen hasznos segédeszközhöz, a könyvtári vetélkedők pedig nélkülözhetetlen munkaeszközhöz jutnának létrehozásával.

Úgy vélem, más ismeretterjesztési feladatnál nem jelentéktelenebb ezen térkép megvalósításának az ügye. Kollektív munkával, jó szerkesztő gárdával megoldható. Hatása, alkalmazása nagyon gyümölcsöző lenne az ismeretterjesztésben és honismereti kultúránk színvonalának emelésében. Bizonyára kiadót is sikerülne találni, ha másképpen nem, a TIT, a Hazafias Népfront, a megyei tanács anyagi és erkölcsi támogatásával.

NÉMETH PÁL

SZEMLE

BORSODI LEVÉLTÁRI FÜZETEK, 1—2.

(Miskolc, 1971. szerk.: Román János)

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár 1971-ben „Borsodi Levéltári Füzetek” címen sorozatot indított. A sorozat célja a megyében folyó helytörténeti munka segítése, a helytörténeti kutatók tájékoztatása, egyszersmind felkészítése a levéltár anyagcsoportosítási rendszerére, a levéltári anyag szakszerű kezelésére, ésszerű használatára. A kiadvány egy-egy füzete egy-egy témát fog át, s ennek megfelelő csoportosításban közli a levéltárban fellelhető anyagot. Tekintettel a kiadvány fontosságára (amely a kutatások során nélkülözhetetlen), illetve a kevés példányszámú megjelentetésre, alábbiakban a sorozat első két füzetét mutatjuk be.

A Borsodi Levéltári Füzetek 1. száma „Feudális kori összeírások a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltárban” címen jelent meg. A vonatkozó anyagot három részben közli, jegyzetapparátussal és érthető használati, kezelési utasítással látta el a szerkesztő. Az első részben a feudális kori városi (Miskolcra, Sátoraljaújhelyre és Tokajra vonatkozó) összeírások szerepelnek. Az egységen belüli főcsoportok az összeírás jellege és kora szerint segítik a tájékozódást. Így az első részben szerepelnek az említett városokra vonatkozó országos összeírások, állami adóösszeírások, a szükségletek fedezésére kivetett, vegyes, vagy meghatározatlan célú városi adóösszeírások, a mezővárosok földesúri adóinak és szolgáltatásainak összeírásai (úrbéri tabellák, census, taksa, földadó-összeírás, robot és örökváltság), terményadó (kilenced, tized) jegyzékek, vetésterület-, termény-, bor- és állatösszeírások, telekkönyvi és egyéb ingatlanösszeírások, városi nyilvántartások. Az első rész IX. csoportja a honismereti kutatók gyakori témáját érinti, ti. a városi és mezővárosi lakosság egyes csoportjaira kiterjedő összeírásokat veszi számba, rendszerbe. Itt szerepelnek a városokban és mezővárosokban élő nemesek összeírásai, az 1848. évi választói névjegyzékek (mint jogi és vagyoni helyzet szerinti csoportosítások). A foglalkozás szerinti csoportosításban az iparosok, kereskedők és vegyes foglalkozás szerinti összeírások, a városi tisztségviselők és alkalmazottak nyilvántartásai szerepelnek. A vallás és nemzetiség szerinti csoportoknál a görögökre, zsidókra és cigányokra vonatkozó adatokat találjuk. A csoportosítás szerinti első részt a népmozgalmi nyilvántartások és összeírások, valamint a katonai összeírások, összesítések zárják.

A kiadvány második része a Borsodi és Zempléni vármegyei Levéltárak feudális kori összeírásait tartalmazza. Adatokat találunk az 1715. évi, az 1720. évi, az 1767. évi, az 1784—85. évi, az 1804—05. évi országos összeírásokra. Külön alpontokra bontott egység foglalkozik az adóösszeírásokkal.

Míg az első rész a városokra, a második rész a vármegyékre vonatkozó dokumentumokat közli, addig a harmadik rész a községtörténettel foglalkozó kutatók munkáját segíti, ti. a Borsodi és Zempléni vármegyei Levéltárak feudális kori összeírásainak községek szerinti táblázatos kimutatását adja. A Borsodi Levéltári Füzetek 1. számának tartalmát összegezve, meg kell állapítanunk, hogy annak példás rendszere, a levéltár teljes anyagát számba vevő és felsorakoztató csoportosítása, az anyag szakszerű és könnyen kezelhető mutatója, kezelési tájékoztatója a helytörténeti kutatással foglalkozó minden munkatárs számára nélkülözhetetlen kézikönyv.

A Borsodi Levéltári Füzetek 2. száma a levéltár anyagának másik nagy egységét, a térképgyűjteményt teszi közzé, s „Kéziratok térképek a Borsod-Abaúj-Zemp-

lén megyei Levéltárban” címen jelent meg. A miskolci anyalevéltárban és a sátor-
aljaújhelyi fióklevéltárban elhelyezett térképanyagot közli, kétféle jelöléssel, meg-
különböztetve a törzssanyagot (T) az úrbéri térképektől (U). Ennek megfelelően a
miskolci levéltár anyaga Bm.T és Bm.U jelöléssel, míg a sátoraljaújhelyi térkép-
anyag Zm.U jelöléssel, s ezen belüli törzsszámokkal, leltári számokkal van ellátva.
A rendszerezett hatalmas térképanyag főleg a miskolci levéltárban található, így
elsősorban a miskolci, illetve borsodi helytörténeti kutatók számára könnyen hozzáférhető.
Az anyagcsoportosítás, a bemutatás rendszere a következő: a hat oszlopból
álló táblázatos rendszerben címszójelzet szerint történt a csoportosítás. Betűrendben
találjuk tehát azoknak a helységeknek a nevét, amelyekhez a térképen ábrázolt
terület tartozik. A címszójelzet összeállításának alapja a kiadáskor használt és elfo-
gadott helységnévtár, illetve az utolsó hivatalos magyar elnevezés volt. A táblázat
második oszlopában a megyebeosztás van, amely a községeket az 1918-as megye-
beosztás rendszerébe helyezi. A földrajzi elhelyezkedést és a jelenlegi hovatarozást
zárójeles rövidítések mutatják. A harmadik oszlop hasonlóan helységnévtár, amely
a térkép készítésekor használt községelnevezések rendszere (pl. első oszlopban Ci-
gánd, harmadik oszlopban: Kis-Czigánd 1836, Kisczigánd 1864, Nagy Czigánd 1864,
Kis és Nagy Cigánd 1865). A negyedik oszlopban a térkép készítésének évét, illetve
zárójelben a valószínű, hozzávetőleges keletkezést adja a szerkesztő. A bemutatás
ötödik szempontja a méretarányosságot mutatja, míg a hatodik oszlop a térképek
levéltári jelzeteit adja. A kölcsönzés, illetve a kutató számára ez a legfontosabb
adat, hiszen ennek ismeretében kérheti ki a megfelelő térképet. Meg kell jegyez-
nünk — s erre a szerkesztő is felhívja a figyelmet —, hogy a közölt térképek első-
sorban határtérképek, illetve határrészek térképei. Így a településtörténettel fog-
lalkozó kutató számára viszonylag kevesebbet, a határ hasznosításával, gazdálkodási
rendszerek változásával, vagy a földrajzi név kutatásával foglalkozó gyűjtő, illetve
kutató számára annál többet mondanak. A térkép használata a kutató számára ter-
mészszerűleg másodlagos, hiszen mondanivalója akkor egyértelmű és világos, ha
a kutató előtte bármelyik községre vonatkozó egyéb írásos dokumentumokat kikérte
és feldolgozta. Ebben az esetben használatától viszont nem lehet eltekinteni.

Amikor e rövid ismertetéssel a helytörténeti kutatók figyelmét kívánjuk fel-
hívni a levéltári anyagban történő könnyebb eligazodásra és e segédletek meglétére,
a már meglévő harmadik füzet mellett érdeklődéssel várjuk a következőket. (A
füzetek ismertetését a Borsodi Könyvtáros következő számában folytatom.)

DOBROSSY ISTVÁN

Hírek

A mezőgazdasági könyvhónap megyei megnyitója 1975. február 3-án volt Miskolcon. Az ünnepséget Hegyi Imre országgyűlési képviselő, a Hazafias Népfront megyei bizottságának titkára nyitotta meg. A *dísznövénytermesztés jelentősége* címmel dr. Nagy Béla egyetemi tanár tartott előadást.

Február hónapban mezőgazdasági rendezvényeket tartottak: Göncön, Encsen, Edelényben, Mádon, Bodrogkeresztúron, Mezőkövesden, Tolcsván, Pácinban, Hernádnémetiben, Karcsán, Múcsonyban, Szendrőn, Perkupán, Alsószolcán és Bekecsen.

A meghívott előadók között szerepeltek: dr. Bálint György, a Kertészet és Szőlészet főszerkesztője, dr. Dohi János, az Állattenyésztési Kutatóintézet igazgatóhelyettese, dr. Terpó András, tanácsvezető egyetemi tanár.

Az előadásokhoz a könyvesboltok könyvárusítást, a könyvtárak izléses kiállításokat rendeztek.

✱

Elkészült a 4. számú *Tájékoztató jegyzék párt- és tanácsi vezetők számára* c. összeállítás, melyet a megyei könyvtár társadalomtudományi tájékoztatói állítottak össze. A kéthavonként megjelenő bibliográfia tartalmazza a legfontosabb gazdasági, társadalmi, politikai-ideológiai és kulturális közleményeket, 37 folyóirat anyagából válogatva.

✱

A Miskolci Városi Könyvtár 1974. december 8-án *Emlékezés 1944–1974* címmel ünnepi irodalmi matinét rendezett. A műsorban közreműködtek a Miskolci Nemzeti Színház művészei.

A megyei könyvtárban 1974. december 29-én Bessenyei Ferenc Kossuth-díjas színművész önálló előadói estet tartott.

✱

Kortárs szerzői estet tartottak a Miskolci Városi Könyvtár ifjúsági könyvtárában 1974. december 9-én. A vendégek között megjelent: Szakonyi Károly, Czákó Gábor, Veress Miklós és Jankovics József.

✱

A Nehézipari Műszaki Egyetem miskolci működésének 25. évfordulója alkalmából jubileumi emléklappal tüntették ki a központi könyvtár 11 munkatársát.

✱

J. Schmiedmaier, a freibergi bányászati akadémia könyvtárának igazgatója az egyetemi könyvtár jubileuma alkalmából egy, 18. századi bányászati kézirat másolatát ajándékozta a könyvtárnak. A kézirat részletesen foglalkozik a Selmecei megszerkesztett és használt bányagépek és szerkezetek szászországi alkalmazásával.

✱

Dr. Tatár Györgyné főkönyvtáros — a két egyetem közötti szocialista szerződés keretében — egy hetet töltött az osztravai műszaki főiskola könyvtárában. Dr. Szabó Gábor osztályvezető és dr. Zsámboki László tudományos főmunkatárs a Moszkovszkij Gornüj Insztitút könyvtárának vendégeként egy hónapig tanulmányozta a moszkvai egyetemi és tudományos szakkönyvtárak munkáját.

A Nehézipari Műszaki Egyetem Közleményeinek 21/A köteteként megjelent az egyetem oktatóinak huszonöt éves szakirodalmi munkásságát tartalmazó egyetemi bibliográfia: *Az NME oktatóinak szakirodalmi munkássága 1949—1974* címmel. A kiadványt szerkesztette: Zsámboki László, összeállította: Berényi Ildikó, Drahos Istvánné, Nándori Gyuláné, Zsámboki László.

*

Mezőcsáton az őszi megyei könyvhetek alkalmából *irodalmi-művészeti estet* rendeztek, amelyen megjelent Csák Gyula és Gulyás Mihály író, valamint Kalász László költő. Az esten részt vevő művészek — Béres Ferenc, Béres János és Szőlősy Beatrix — színes műsora is kellemes élményt biztosított a közönségnek.

*

A gönci kulturális napok keretében — 1974. december 17-én — került sor a *községi könyvtár jubileumi emléktáblájának elhelyezésére*. A meghitt hangulatú ünnepségen Szabó Gyula, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese mondott beszédet. Ezt követően Gulyás Mihály író találkozott olvasóival. A kulturális napok gazdag programjában ankétok, kiállítások, bemutatók szerepelnek. A község múltját, jelenét és jövőjét feltáró helytörténeti gyűjteményt február 8-án nyitották meg.

*

A Sátoraljaújhelyi Járási-Városi Könyvtár tevékenységéről részletes jelentés készült. A városi tanács végrehajtó bizottsága a tájékoztatót 1974. december 20-án megtárgyalta és elfogadta. Az illetékesek feltárták a megoldásra váró problémákat, a munkát gátló nehézségeket. Javaslatot tettek a fejlesztésre — figyelembe véve a távlati szükségleteket is. A

könyvtár kulturális szolgáltató funkciójának eredményesebbé tétele Sátoraljaújhelyen csak egy új, modern, megfelelő alapterületű és ellátottságú könyvtár felépítésével valósítható meg.

*

Szerencsen a járási könyvtárban klubest keretében találkozott olvasóival *Jó-kai Anna* József Attila- és SZOT-díjas író 1974. december 6-án. A késő estébe nyúló találkozon számos kérdés hangzott el, melyre az író közvetlen hangon válaszolt. Vallott alkotó munkájáról, életéről, az irodalomhoz való viszonyáról. A sikeres est szervezési munkájáért köszönet illeti a könyvtár munkatársait.

Az író Sárospatakon is tartott *szervezői estet*, ahol a december hónapban megjelent *Mindhalálig c. könyvét* nagy sikerrel mutatta be Bata Imre irodalomtörténész és Verdes Tamás színművész.

*

A Rákóczi Ferenc Megyei Városi Könyvtár *Rendhagyó irodalomórára* hívta meg a Sárospataki Városi Könyvtár a helyi 119. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet két osztályát. A tanulók előadóművészek tolmácsolásában hallhatták a magyar és világirodalom klasszikusainak írásait.

*

A nemrég felavatott barátságos bodrogalászi fiókkönyvtárban *Költő és dal* címmel sikeres *irodalmi estet* rendeztek, amelyen közreműködött Béres Ferenc énekművész és Selli Zoltán előadóművész.

*

Az Edelényi Járási Könyvtárban Váci Mihály születésének 50., s halálának 5. évfordulójára emlékeztek Győrvári János és Dariday Róbert irodalmi összeállításával.

Az Edelényi községi Tanács az elmúlt év végén 73 000 forintot fordított a járási könyvtár belső terének festésére. A munkálatok során megnövelték a könyvtár ifjúsági részlegét, s külön folyóiratraktárat hoztak létre.

✱

December 2-án délután Edelényben az általános iskolák felsőtagozatos tanulóival, este pedig a könyvtár felnőtt olvasóival találkozott dr. Buga László. Az egészségügyi felvilágosítás jól ismert, neves szakembere 3-án Ragály községben tartott előadást. Az érdeklődők számtalan kérdéssel ostromolták a híres vendéget.

✱

A 30 év, 30 könyvtár pályázatra benyújtott a Pálházi Községi Könyvtár, és elnyerte a Kulturális Minisztérium támogatását. A községi tanács saját erőből felújított egy épületet, amelynek alapterülete 110 négyzetméter. Az új könyvtár előreláthatólag 1975. április 4-től áll az olvasók rendelkezésére.

✱

Mezőkövesden, a város felszabadulásának évfordulójára emlékezve — a városi járási könyvtár és az áfész közös rendezésében — *Napjaink szerkesztőségi estét* tartottak 1974. november 11-én. Az est vendégei voltak: Gulyás Mihály író, főszerkesztő, Papp Lajos költő és Zimonyi Zoltán szerkesztő. A műsorban közreműködött a középiskolai kollégium irodalmi színpada.

Rendszeresen foglalkoznak a város üzemeiben működő *szocialista brigádokkal* a Sátoraljaújhelyi Járási-Városi Könyvtárban. A hetente megtartott foglalkozások programjában szerepel a felszabadulási olvasómozgalom könyveinek népszerűsítése, ismertetése. A jelenlevők találkoznak a város vezetőivel, s a beszámolókból tájékozódhatnak városuk életéről, fejlődéséről.

✱

Politikai ankétot rendeztek 1974. november 26-án a Sajószentpéteri Nagyközségi Könyvtárban. Az időszaki külpolitikai kérdésekre Sugár András, a televízió külpolitikai kommentátora válaszolt. Az ankétra könyvvásárral és könyvkiállítással vártak az érdeklődőket.

✱

A tanácsi könyvtárak *olvasószolgálatot ellátó, könyvtárosainak továbbképző értekezletére* 1974. december 11-én került sor a megyei könyvtárban. Pelejtej Tibor, a KMK osztályvezető-helyettese a könyvtári propagandamunka időszaki kérdéseiről tartott előadást. Ezt követően összefoglaló beszámolók hangzottak el a könyvtárak propagandatevékenységéről, valamint az olvasó munkásért mozgalom eredményeiről.

1975. január 31-én a *járási instruktorok értekezletének* napirendjén a jubileumi olvasási program ismertetése és előkészítése szerepelt.

Összeállította: MOLNÁR PÁLNÉ

Tartalommutató a Borsodi Könyvtáros 1974-es évfolyamához

1. TANÁCSI KÖNYVTÁRAK

FAZEKAS ISTVÁN: Egy vizsgálat tapasztalatai I—II. 1974/I., II. 27., 17. p.

GYURCSÁK VERONIKA: Tanácskozás a középvárosok könyvtárügyéről. 1974 I. 19. p.

PÓCSI GUSZTÁV: Az 1974. évi könyvtári munkatervek értékelése. 1974/I. 16. p.

PÓCSI GUSZTÁV: A tanácsi közművelődési könyvtárak 1973. évi eredményei számokban. 1974/II. 9. p.

SLEZSÁK IMRE: 25 év. 1974/III. 21. p.

1/a. Megyei könyvtár

BENKŐ CSABÁNÉ: Megnyílt a Zene- és Hangtár. 1974/IV. 32. p.

CSÖRY LÁSZLÓNÉ: Tájékoztató szolgálati tapasztalatok a megyei könyvtárban. 1974/I. 10. p.

HUBAY LÁSZLÓ: Az első év és ami utána következik. 1974/I. 1. p.

1 b. Járási és városi könyvtár

BERECZ JÓZSEF: Városhoz méltó könyvtári igény. 1974/IV. 8. p.

GYŐRI ERZSÉBET: Miskolc város könyvtárhálózatának helyzetéről. 1974/II. 3. p.

GYURCSÁK VERONIKA: Sárospatak számvetése. 1974/II. 13. p.

KOPASZ ERZSÉBET: A diósgyőri Petőfi-emlékkönyvtár szakmai előkészítéséről. 1974/III. 19. p.

NAGY ESZTER: Képek a leninvárosi gyermekkönyvtárból. 1974/II. 27. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: Tapasztalatcserén a szombathelyi járásban. 1974/III. 23. p.

SOMPLÁK LÁSZLÓNÉ: Olvasási verseny a szerencsi járásban. 1974/IV. 39. p.

B. TÓTH LAJOS: A város koordináltai. (Egy arckép margójára.) 1974/I. 21. p.

1/c. Községi könyvtár

MOLNÁR PÁLNÉ: A nemzetiség is nyelvében él. 1974/II. 32. p.

PÓCSI GUSZTÁV: Útmutatás a községi könyvtár munkatervének elkészítéséhez. 1974/III. 11. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: Kiskörzeti tanácskozások tapasztalatai a miskolci járásban. 1974 IV. 28. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: Könyvtári rendezvények a miskolci járásban. 1974/I. 38. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: Egy sikeres műszaki anket könyvtári tapasztalatai. 1974 IV. 31. p.

SLEZSÁK IMRE: A hangácsi példa. 1974/IV. 21. p.

SLEZSÁK IMRE: Petőfi-emlékkönyvtár Lak községben. 1974/III. 17. p.

SLEZSÁK IMRE: Petőfi-emlékkönyvtárak az edelényi járásban. 1974/I. 33. p.

2. SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK

CZAKÓ LAJOSNÉ: A Bartók Béla Művelődési Központ könyvtárának 1973. évi eredményeiről. 1974/II. 37. p.

MAGYAR ANDRÁS: Egy eredményes év a szakszervezeti könyvtárhálózatban. 1974/I. 4. p.

SZÉKELY MIKLÓSNÉ: Szakszervezeti könyvheti számvetés. 1974/III. 9. p.

3. TUDOMÁNYOS

ÉS SZAKKÖNYVTÁRAK

CSANK JENŐ: Az Ózdi Kohászati Üzemek műszaki könyvtára és dokumentációs irodájának tevékenysége. 1974/III. 14. p.

SZENTIMREI MIHÁLY: Szenczi Molnár Albert műveinek bemutatása Sárospatakon. 1974 IV. 13. p.

ZSÁMBOKI LÁSZLÓ: Huszonöt éve működik Miskolcon egyetemi könyvtár. 1974/III. 2. p.

ZSIDAI JÓZSEF: A Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárának törekvései és eredményei 1973-ban. 1974 I. 7. p.

4. ISKOLAI KÖNYVTÁRAK

GODÓ FERENCNÉ: Iskolai könyvtárosok képzése. 1974/I. 51. p.

GODÓ FERENCNÉ: Iskolák az olvasóvá nevelésért. 1974 IV. 30. p.

KATONA REZSŐNÉ: Könyvgyűjteményből könyvtár II. 1974/I. 40. p.

PATAKY ILONA: Az olvasóvá nevelés módszerei a leninvárosi 2. számú Általános Iskolában. 1974/II. 23. p.

RÉZMŰVES JÁNOS: Könyvtáraink a korszerű didaktikai célok szolgáltatásában. 1974/I. 44. p.

5. SZEMLE

BODÓ SÁNDOR: Népzenei kötet Abaújából. C. Nagy Béla—Sztareczky Zoltán: A cekeházi Sivák család népdalművészete. 1974/I. 53. p.

CSÖRÝ LÁSZLÓNÉ: Martos Gizella: A matyóság életkörülményeinek változásai. Egészségügyi jelzőszámok 1275—1970 között. 1974 I. 52. p.

DEÁK GÁBOR: Hubay László—Kluger Lászlóné: Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyismereti bibliográfiája 1965—1970. 1974/IV. 35. p.

B. TÓTH LAJOS: Kazincbarcikai baedeker. — Ismerkedjünk Kazinc-

barcikával. Horváth Barna: Adalékok Igrici község önkormányzatának és művelődéstörténetének kezdetéhez. 1974/III. 27. p.

URSZIN SÁNDOR: Könyvtári mérleg 1961—1971. A mezőcsáti járási magyközségi könyvtár összeállítása. 1974 I. 56. p.

ZÓDI IMRE: Falvak közös kenyéren. A „Balatoni évtizedek” c. könyvről. 1974/I. 57. p.

ZÓDI IMRE: Lázár István: Kiált Patak vára. 1974 IV. 34. p.

6. EGYÉB

BÁRDOS JÓZSEFNÉ: Módszervásár '74. 1974 IV. 29. p.

DOMIN KÁROLY: A népi Lengyelország és a könyv: hű fegyvertársak. 1974 III. 25. p.

DOMIN KÁROLY: A szlovák művelődésügy szolgálatában I—II. 1974/II. 29. p., IV. 16. p.

FAZEKAS ISTVÁN: Mezőgazdasági könyvhónap, 1974. 1974/II. 20. p.

FAZEKAS ISTVÁN: Ünnepi könyvhét Borsodban (1974. június 1—8.). 1974 III. 6. p.

GULYÁS JÁNOS: Egy tanácselnök portréja. 1974/IV. 25. p.

HEGYI IMRE: A 18. ünnepi könyvhét köszöntése. 1974/II. 1. p.

HANA KEGEL: Magyar könyvtárak lengyel szemmel (ford.: Kiss Árpád). 1974/IV. 11. p.

SLEZSÁK IMRE: Búcsú J. Horváth Lászlótól. 1974/IV. 24. p.

SZÉKELY MIKLÓSNÉ: Cserhádi János (1929—1974). 1974/III. 1. p.

B. TÓTH LAJOS: A hagyomány árnyékában. 1974/IV. 26. p.

ZÓDI IMRE: Az 1975. évi közművelődési feladatok tervezéséről. 1974/IV. 1. p.

ZSÁMBOKI LÁSZLÓ—BARNA GÉZA: Delius német, francia és magyar nyelvű kiadásai. 1974/II. 35. p.

Szerzői névmutató a Borsodi Könyvtáros 1974-es évfolyamához

BÁRDOS JÓZSEFNÉ IV/29. p.	KOPASZ ERZSÉBET III/20. p.
BARNA GÉZA II/36. p.	MAGYAR ANDRÁS I/6. p.
BENKŐ CSABÁNÉ IV/32. p.	MOLNÁR PÁLNÉ II/33. p.
BERECZ JÓZSEF IV/10. p.	NAGY ESZTER II/28. p.
BODÓ SÁNDOR I/54. p.	PATAKY ILONA II/27. p.
CSANK JENŐ III/16. p.	PÓCSI GUSZTÁV I/18. p., II/11. p.,
III/13. p.
CSŐRY LÁSZLÓNÉ I 12., 53. p.	RÉZMŰVES JÁNOS I/50. p.
CZAKÓ LAJOSNÉ II/37. p.	SERFŐZŐ JÁNOS I/39. p., III/24. p.,
IV 28., 32. p.
DEÁK GÁBOR IV/36. p.	SLEZSÁK IMRE I/37. p., III/18., 22. p.,
IV/22., 24. p.
DOMIN KÁROLY II/32. p., III/27. p.,
IV 21. p.	SOMPLÁK LÁSZLÓNÉ IV/39. p.
FAZEKAS ISTVÁN I/32. p., II/19., 22. p.,
III/6. p.	SZÉKELY MIKLÓSNÉ III/1., 10. p.
GODÓ FERENCNÉ I/51. p., IV/30. p.	SZENTIMREI MIHÁLY IV/15. p.
GULYÁS JÁNOS IV/25. p.	B. TÓTH LAJOS I/26. p., III/29. p.,
IV/27. p.
GYÓRI ERZSÉBET II/3. p.	URSZIN SÁNDOR I/56. p.
GYURCSÁK VERONIKA I/20. p., II/16. p.	ZÓDI IMRE I/58. p., IV/1., 35. p.
HEGYI IMRE II/2. p.	ZSÁMBOKI LÁSZLÓ II/36. p., III/5. p.
HUBAY LÁSZLÓ I/3. p.	ZSIDAI JÓZSEF I/9. p.
KATONA REZSÓNÉ I/43. p.	
KEGEL, HANA IV/4. p.	
KISS ÁRPÁD IV/4. p.	

E számunk szerzői: BALOGH BÉNI író; DR. DOBROSSY ISTVÁN, a Herman Ottó Múzeum osztályvezetője; DREMMEL ÉVA, a miskolci Dayka Gábor fiókkönyvtár munkatársa; KOPASZ ERZSÉBET, az Ady Endre fiókkönyvtár vezetője; NÉMETH PÁL, a szerencsi MÁV szakszervezeti könyvtár vezetője; PÓCSI GUSZTÁV, a megyei könyvtár osztályvezetője; SLEZSÁK IMRE, az edelényi járási könyvtár igazgatója; SZABÓ GYULA, a megyei könyvtár igazgatóhelyettese; B. TÓTH LAJOS író; URSZIN SÁNDOR, a megyei könyvtár osztályvezetője; VÖRÖS ZOLTÁNNÉ, a miskolci Dayka Gábor fiókkönyvtár vezetője

T A R T A L O M J E G Y Z É K

SZABÓ GYULA—URSZIN SÁNDOR: A megyei közgyűjtemények a közművelődési párthatározat megvalósításáért — — — — —	1
PÓCSI GUSZTÁV: A tanácsi közművelődési könyvtárak 1974. évi eredményei számokban — — — — —	7
VÖRÖS ZOLTÁNNÉ—DREMMELE ÉVA: A miskolci városi könyvtár Dayka Gábor Fiókkönyvtárának 10 éve a statisztika tükrében — — — — —	11
KOPASZ ERZSÉBET: 25 év a szocialista könyvtárügy szolgálatában — —	17
B. TÓTH LAJOS: Város és falu között — — — — —	19
BALOGH BÉNI: Találkozóm Borsodban — — — — —	22
SLEZSÁK IMRE: Meghalt Hlebich János, a könyvtár öreg mecénása — —	30
NÉMETH PÁL: Megyei térkép mint hiányzó munkaeszköz — — — — —	31
SZEMLÉ — — — — —	32
DOBROSSY ISTVÁN: Borsodi Levéltári Füzetek 1—2. — — — — —	32
HÍREK — — — — —	34
TARTALOMMUTATÓ — — — — —	37

A szerkesztőség tagjai:

*Győri Erzsébet
Hernádi Istvánné
Pócsi Gusztáv
Urszin Sándor
Dr. Zsámboki László*

A szerkesztő bizottság tagjai:

<i>Hubay László (elnök)</i>	<i>Kopasz Erzsébet</i>
<i>Bárdos Józsefné</i>	<i>Mák Mihályné dr.</i>
<i>Csongor Lipótné</i>	<i>Molnár Pálné</i>
<i>Godó Ferencné</i>	<i>Papp Attila</i>
<i>Gulyás János</i>	<i>Serfőző János</i>
<i>Gyurcsák Vera</i>	<i>Slezsák Imre</i>
<i>Kiss László</i>	<i>Szegedi Pálné</i>
<i>Kluger Lászlóné</i>	<i>Tóth Lajos</i>
<i>Kocsis Jánosné</i>	<i>Varga Ferencné</i>
	<i>Zádory Károly</i>

